

New
Direction

Michal Chládek

SVOBODA PROJEVU NA INTERNETU A JEJÍ PŘÁVNÍ ASPEKTY

newdirection.online

[@europeanreform](https://twitter.com/europeanreform)

[@europeanreform](https://www.instagram.com/europeanreform)

[NDeuropeanreform](https://www.facebook.com/NDeuropeanreform)

contact@europeanreform.org

New Direction

Founded by Margaret Thatcher in 2009 as the intellectual hub of European Conservatism, New Direction has established academic networks across Europe and research partnerships throughout the world.

New Direction is registered in Belgium as a not-for-profit organisation and is partly funded by the European Parliament.
REGISTERED OFFICE: Rue du Trône, 4, 1000 Brussels, Belgium. EXECUTIVE DIRECTOR: Naweed Khan.

The European Parliament and New Direction assume no responsibility for the opinions expressed in this publication. Sole liability rests with the author.

Mgr. Michal Chládek

Vystudoval obor právo a právní vědu na Masarykově univerzitě, pracuje jako advokátní koncipient a současně jako analytik Právého břehu – Institutu Petra Fialy, kde je i autorem několika článků.

Zkušenosti má rovněž z legislativních komise Brno-střed, a tedy s tvorbou a kontrolou právních předpisů.

	ÚVOD	7
1	SWOBODA PROJEVU JAKO ZÁKLADNÍ LIDSKÉ PRÁVO	9
1.1.	Vymezení pojmu, důležitost svobody projevu	9
1.2.	Omezení svobody projevu v ČR, princip proporcionality	11
1.3.	Rozdílný přístup k omezení svobody projevu – USA vs. Evropa	12
2	PRÁVNÍ ÚPRAVA SWOBODY PROJEVU OBEZNĚ	15
2.1.	Mezinárodní a evropská právní úprava	15
2.2.	Úprava na území ČR	17
3	PRÁVNÍ ÚPRAVA SWOBODY PROJEVU NA INTERNETU	19
3.1.	Omezení svobody projevu na internetu ze strany státu	19
3.2.	Svoboda projevu na internetu vs. trestní právo	20
3.2.1.	Trestné činy související s šířením lži o druhých	20
3.2.2.	Trestné činy spojené s nenávisnými projevy	21
3.2.3.	Zbylé trestné činy, které je možné spáchat na internetu v souvislosti se svobodou projevu na internetu	23
3.2.4.	Problematické aspekty uplatňování odpovědnosti za trestné činy	24
3.3.	Svoboda projevu na internetu vs. poskytovatelé informačních služeb	24
4	PŘIPRAVOVANÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA SWOBODY PROJEVU NA INTERNETU	29
4.1.	Nařízení o digitálních službách a tržích	29
4.2.	Zákon o dezinformacích	31
4.3.	Další připravovaná úprava	33
5	ZÁVĚR	35
6	SEZNAM ZDROJŮ	37
7	SEZNAM ZKRATEK	41
8	SEZNAM GRAFŮ, SCHĚMAT	43

ÚVOD

Svoboda slova na internetu je stále častěji vnímána jako téma, které se dostává do popředí zájmu společnosti. Setkáme se s ním na různých odborných seminářích,¹ v knihách,² na vysokých školách,³ v různých studiích⁴ i hlavních zpravodajských kanálech. Na ochranu svobody slova na internetu vznikají dokonce společnosti.⁵

Proč je toto téma stále aktuálnější a častěji rozebírané? Důvodů je mnoho. Ten hlavní však je, že dnes má přístup k internetu, a tedy i možnost vyjádřit svůj názor prostřednictvím sociálních sítí, webů nebo třeba řetězových e-mailů, v podstatě kdokoli. Tento názor může mít obrovský dosah, nemusí být ničím podložen, a v mnoha případech může být i protizákonný. S tím souvisí obava z reakce poskytovatelů služeb či státu nebo jiné veřejné moci.

¹ Například seminář *Svoboda projevu na sociálních sítích*, který se uskutečnil 10. 6. 2021 v PS pod záštitou poslanců Patrika Nachera a Jana Skopečka.

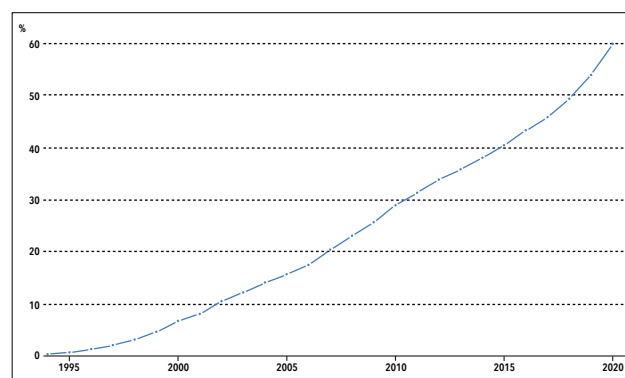
² Zejména zahraniční literatura, například *The Oxford handbook of freedom of speech*.

³ Na nejprestižnějších zahraničních univerzitách se pořádají pravidelně semináře na téma svobody projevu se zaměřením na svobodu slova na internetu, například online seminář *Freedom of Expression Online: A Comparative Perspective*, který pořádala Harvardova univerzita, se uskutečnil 30. 11. 2021. Seminář poskytl vhled do rozličných koncepcí svobody projevu přes různé národní předpisy, očekávání ohledně role vlád při regulaci online platform a projevu online až po přicházející legislativu v Evropě a možnou legislativní reformu ve Spojených státech.

⁴ PŮR, Michal a Rudolf LEŠKA. TECHNOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI A JEJICH ODPOVĚDNOST ZA OBSAH NA INTERNETOVÝCH PLATFORMÁCH. *New direction* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://newdirection.online/2018-publications-pdf/NDreportCZ-TechnologickeSpolecnosti.pdf>. Dále jen „Půr, Technologické společnosti a jejich odpovědnost za obsah“. DVORÁK, Petr. SVOBODA V DIGITÁLNÍM VĚKU. *New direction* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://newdirection.online/2018-publications-pdf/ND-Dvorak-2021-web.pdf>. Dále jen „Dvořák, Svoboda v digitálním věku“.

⁵ Jedná se například o Společnost pro obranu svobody projevu, která se soustředí zejména na případy cenzury na internetu.

Graf 1: Počty uživatelů internetu v průběhu let.⁶

Pohledy na tuto problematiku jsou mnohdy vymezovány černobíle. Jedna skupina tvrdí, že je právní úprava nedostatečná, měla by se rozšířit a svobodu slova na internetu více regulovat, omezovat. Druhá skupina zastává názor, že by se nic upravovat nemělo. Pravidla související se svobodou slova na internetu by dle názoru této skupiny existovat v podstatě neměla. Tyto dva protipóly, a tedy i strach z žádné, či přílišné, regulace svobody slova na internetu dostává toto téma do popředí.

Obavy rozhodně nepomáhá uklidnit dojem některých kritiků, že současná právní úprava buď vůbec neexistuje, nebo je nejasná či nedostatečná. V debatách týkajících se svobody slova na internetu pak velmi často posloucháme spíše jen domněnky, jak právní aspekty související se svobodou slova fungují a co je vlastně právně vymezeno.

Cílem této analýzy je poskytnout základní přehled toho, jakým způsobem je dnes svoboda slova na

⁶ Individuals using the Internet (% of population). *The world bank* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?end=2020&start=1994&view=chart>

internetu vnitrostátně v ČR, ale i na úrovni EU, právně upravena a ukázat, že je upravena poměrně hodně, ačkoliv to na první pohled nemusí být zřejmé. Rovněž je v práci rozebrána připravovaná právní úprava, a tak analýza poskytuje vhled do chystané právní úpravy.

Nejprve je nutné čtenáře do problematiky svobody projevu uvést. V první kapitole se tedy věnuji tomu, proč je svoboda projevu natolik důležitá, přičemž vymezují jednotlivé argumenty a přístupy ke svobodě projevu. Dále v kapitole představuji, za jakých podmínek je možné v prostředí ČR svobodu projevu omezit, a současně shrnuji princip proporcionality, tedy soudní přezkum omezení svobody projevu. V závěru první kapitoly se pak snažím vymezit základní rozdíly v přístupu ke svobodě projevu v USA a EU.

Ve druhé kapitole sumarizují aktuální právní úpravu svobody projevu obecně. Poskytují přehled právních předpisů, které jsou v současnosti platné, a to včetně základní analýzy těchto normativních právních aktů.⁷ Součástí této sumarizace jsou právní normy, které se týkají i prostředí mimo internet. To považuji za důležité zejména proto, že v kapitole analyzující odpovědnost zprostředkovatelů obsahu na internetu si ukážeme, jak nevyvážená právní úprava v současnosti je a proč je absence této právní úpravy největším nedostatkem svobody projevu na internetu.

V další kapitole se v práci věnuji internetu a svobodě projevu v tomto rozhraní. Nejprve analyzuji, za jakých okolností je možné do svobody projevu na internetu zasáhnout ze strany státu. Dále se poměrně detailně věnuji trestněprávní odpovědnosti jedince za excesy, které nejsou chráněny. V závěru kapitoly pak analyzuji postavení a odpovědnost poskytovatelů informačních služeb, a to zejména s ohledem na zprostředkovatele obsahu.

V poslední kapitole shrnuji, jaké další právní akty se mají v nejbližší době přijmout a co nového by mohly přinést, a to včetně zákona o dezinformacích, který se v prostředí ČR chystá.

⁷ Normativní právní akt je jinými slovy právní předpis. Jedná se o pramen práva, který má obecnou závaznost.

SVOBODA PROJEVU JAKO ZÁKLADNÍ LIDSKÉ PRÁVO

1.1. Vymezení pojmu, důležitost svobody projevu

Svoboda projevu je v dnešním světě považována za jeden ze základních pilířů demokratických společností. Svoboda projevu je garantována ústně, písemně, ve veřejném prostoru, v tradičních médiích, ale i na internetu. Proto je třeba si pro účely této analýzy nejprve definovat, co vlastně mít garantovanou svobodu projevu znamená, a představit argumenty, proč je tak důležitá.

Vymezení můžeme hledat v právní teorii a mezinárodních, evropských, ale i vnitrostátních právních úpravách.⁸ Pro příklad uvádím normativní ukotvení v Listině základních práv a svobod,⁹ která je součástí ústavního pořádku České republiky:

Článek 17

- (1) Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny.
- (2) Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.
- (3) Cenzura je nepřipustná.
- (4) Svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti.
- (5) Státní orgány a orgány územní samosprávy jsou povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon.

⁸ Podrobně se právní úpravě věnuji v následujících kapitolách této práce.

⁹ Dále také „Listina“.

Zákonodárce v tomto článku definuje dvě práva – právo na informace a právo na svobodu projevu. Svoboda projevu je právo vyjadřovat své názory jakoukoliv formou a prostřednictvím jakéhokoliv média, které zákon nezakazuje, přičemž tuto svobodu projevu není možné cenzurovat.¹⁰

Formy svobody projevu mohou být různé. Například forma umělecká (hudba, literární díla), gestikulace apod. Slovo je jednou z těchto forem, a jedná se tedy o užší pojetí svobody projevu, přičemž tato práce je zaměřena zejména na svobodu projevu se slovem, a to jak ústně, tak písemně.¹¹

Svoboda projevu je základním lidským právem, a je tedy chráněna nejvyšší mírou právní úpravy. Důvodů pro to, aby jí tato ochrana byla poskytována, je několik. Velmi přehledně jsou argumenty ve prospěch svobody projevu shrnuty v knihách *Svoboda projevu – demokracie, rovnost a svoboda* a *Svoboda projevu: principy, garance a meze*.¹² Pro úplnost této práce je důležité alespoň základně charakterizovat jednotlivé argumenty pro svobodu projevu. O to se pokusím v následujících odstavcích, kde jsou postupně představeny argumenty pravdy, seberealizace a autonomie jednotlivce, demokracie a svobody.

¹⁰ Existují však různé formy omezení, které zákon připouští.

¹¹ Podle některých autorů se však vyskytují rozdíly mezi označením „svoboda projevu“ a „svoboda slova“. Zaměňovány jsou tyto pojmy i v některých rozhodnutích soudů nejen v ČR.

¹² Argumentaci týkající se svobody projevu se věnují autoři už před Kristem, například v díle *Ústava* od Platóna se pojednává o cenzuře. Zlomoví pro svobodu projevu jsou podle mého názoru autoři Thomas Hobbes, John Stuart Mill a Bertrand Russell, kteří ve svých knihách popisují svobodu projevu v kontextu státu, jak jej vnímáme dnes. Z novodobých autorů, kteří k tomuto tématu přistupují více právnicky, se jedná například o autory – Eric Barendt, Thomas Emerson či Richard Stone.

Zastánci argumentu pravdy tvrdí, že svoboda projevu souvisí s nalezením pravdy, přičemž tu je možné nalézt pouze tehdy, pokud do projevu není zasahováno vůbec nebo jen minimálně.¹³ Pokud totiž do svobody projevu zasahováno není, zazní více názorů, a to pak vede k nalezení nejlepšího možného řešení společenských problémů. V opačném případě by mohlo dojít k tomu, že stát nějaké správné řešení zcenzuruje. Někdy je tento argument srovnáván s volným trhem jako volný trh myšlenek.

Podle argumentu seberealizace a autonomie jednotlivce¹⁴ je podstatné, aby měl každý jednotlivec šanci se projevit a realizovat. Hlavní není společenský aspekt, ale to, že možnost projevit svůj názor přispívá k osobnímu a intelektuálnímu růstu jedince. Tento rozvoj je však v konečném důsledku důležitý i pro celou společnost.¹⁵

Argument demokracie je postaven na tom, že je pro demokratickou společnost nezbytné šířit informace, myšlenky a názory. Tím se totiž jedinec může podílet nejen na volbě politické reprezentace, ale i na diskusi, která je s vládnutím a demokracií obecně spojena. Vytváří se tak nejen názory jednotlivců, ale i celé společnosti.

Argument svobody spočívá v tom, že stát nemá právo omezovat jednotlivce na svobodě, a to včetně svobody projevu. Výjimkou jsou pouze ty případy, ve kterých se dostane do konfliktu s jiným právem chráněným zájmem.^{16,17,18}

Svoboda projevu byla koncipována v době, kdy se mohla vztahovat např. na nějaké veřejné politické debaty na náměstích apod. Dnes se ale většina těchto diskusí přesunula právě do prostředí internetu, proto je logické, aby se svoboda projevu uplatnila i zde. Všechny výše uvedené argumenty pro svobodu projevu jsou tedy bezesporu platné i pro prostředí internetu. Svoboda projevu na internetu je v demokratických státech zajištěna. Jisté ale zároveň je, že se dnes více než kdykoliv jindy diskutuje právě o tom, jestli a v jaké míře svobodu projevu na internetu regulovat, a tedy co je ještě možné online říkat bez zásahu veřejné moci.

¹³ Argument pravdy je uváděn zejména autory a souvisí s právní úpravou USA. Rozdíly v přístupu ke svobodě projevu Spojených států amerických a Evropy rozebírám v podkapitole 1.3.

¹⁴ Někdy také označován jako argument důstojnosti či sebenaplnění.

¹⁵ K tomuto závěru dospěl Ústavní soud ČR, Ústavní soud ČR, IV.ÚS 146/04 ze dne 4. 4. 2005 [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-146-04>.

¹⁶ Například ochrana osobních údajů, obchodního tajemství, proti rasovým TČ apod.

¹⁷ JÄGER, Petr a Pavel MOLEK. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 2007, 195 s. ISBN 978-80-903786-5-0, dále také „Jäger, Svoboda projevu“.

¹⁸ BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. ISBN 9788087212424, dále také „Bartoň, Svoboda projevu“.

1.2. Omezení svobody projevu v ČR, princip proporcionality

Svobodu projevu není možné omezit pouze proto, že projev nemá žádnou hodnotu, že společnosti nic nepřináší¹⁹ nebo z pouhé libovůle zákonodárce. Není ale ani právem absolutním,²⁰ tzn. v určitých případech je možné ji omezit. Kdy?

Svoboda slova je základním právem kvalifikovaným, tzn. je možné jej omezit. K tomu, aby mohlo být do svobody projevu zasaženo, musí být splněny určité podmínky. V Listině je ustanoveno, že právo na svobodu projevu lze omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Svoboda projevu se tedy v těchto případech dostává do konfliktu s nějakým jiným oprávněným zájmem, přičemž aby mohla být omezena, musí mít omezení formu zákona a zároveň tato úprava musí být nezbytná.²¹

Splnění podmínek, a tedy střet těchto dvou zájmů přezkoumává po zákonodárci při podání ústavní stížnosti Ústavní soud ČR. K takovému přezkumu je používán v tuzemském právním prostředí princip proporcionality.²² Tento princip je zachován za předpokladu, že projde třístupňovým testem, který slouží k určení, zda je možné do zaručených lidských práv a svobod zasáhnout.²³ Aby byl zásah ústavně konformní, je nutné, aby prošel všemi třemi částmi v tomto pořadí:²⁴

1. Kritérium vhodnosti
2. Kritérium potřebnosti
3. Kritérium poměrování

Kritérium vhodnosti je první a nejjednodušší částí tohoto třístupňového testu. Ověřuje se při něm, jestli dané omezení svobody projevu umožňuje dosáhnouti stanoveného cíle. Například trestný čin *podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich*

práv a svobod^{25,26} stanoví, že ten, kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase ... bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Předem stanoveným cílem je v tomto případě ochrana menšin a s tím spojené omezení svobody. Skutková podstata trestného činu umožňuje dosáhnouti ochrany menšin, a tím pádem by v hodnocení prošla prvním stupněm tohoto testu.

Kritérium potřebnosti porovnává navrhovanou právní úpravu s možností přijetí právní úpravy jiné, která by buď nenarušila svobodu projevu vůbec, nebo by ji narušila minimálně, a přitom dosáhla stejného výsledku. Test potřebnosti by měl tedy zaručit použití nejšetrnějšího řešení, které ještě stále postačuje k naplnění předpokládaného zájmu.²⁷ V případě trestného činu *podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod* je stíhání za tento trestný čin až poslední variantou, tzv. ultima ratio. Zákonodárce však vymezuje i šetrnější řešení, například v zákoně o některých přestupcích, přičemž za tento přestupek je možné udělit pokutu. V případě menší intenzity porušení práva se tedy použije šetrnější řešení.

Poslední část třístupňového testu je nejkompaktnější.²⁸ Jedná se o kritérium poměrování.²⁹ Ústavní soud v této části poměřuje obě práva mezi sebou a váží, které z nich je v daném případě přednější, a zda je vůbec takový zásah do svobody projevu spravedlivě únosný. Jinými slovy se nesmí stát, že se zásah do svobody projevu dostane do nepoměru s užitkem, který byl tímto omezením dosažen ve prospěch veřejnosti. Zároveň je nepřipustné zatěžovat nositele práva na svobodu projevu (např. občan, médium, platforma...) příliš. Ústavní soud při tomto testu zvažuje empirické, systémové, kontextové i hodnotové argumenty.³⁰ Pokud se budeme držet výše uvedeného příkladu trestného činu, poměřovali bychom, které z práv svobody projevu vs. ochrany menšin je přednější, a jestli není zásah do svobody projevu příliš drastický.

¹⁹ Bylo by to mj. popření argumentu seberealizace.

²⁰ Srov. svoboda myšlení je právem absolutním, a tedy neomezenitelným.

²¹ BARTOŇ, Michal. *Základní práva*. Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-128-1, s. 95.

²² Ten je používán i při střetu svobody projevu s jinými základními právy.

²³ Tzn. pokud chce zákonodárce vydat zákon, který by měl omezit právo na svobodu projevu, je nutné, aby prošel tímto třístupňovým testem. Pokud by totiž zákon testem proporcionality neprošel, zákonodárce by se vystavil riziku zrušení zákona ze strany Ústavního soudu ČR. Podat návrh na zrušení části zákona je oprávněn velký počet subjektů, včetně občanů, pokud se jich zásah přímo týká a podá v souvislosti s ním ústavní stížnost.

²⁴ Jedná se o řazení od nejjednoduššího po nejsložitější z pohledu náročnosti hodnocení.

²⁵ Spojený mj. i s internetovou trestnou činností.

²⁶ § 356, Zákon č. 40/2009 Sb. *trestní zákoník* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, dále také „TZ“.

²⁷ Ústavní soud ČR. Pl.ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002 [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-3-02>.

²⁸ Ústavní soud se k němu většinou ani nedostane, protože v druhé části testu omezení práva neprojde.

²⁹ Někdy také označována jako proporcionalita v užším slova smyslu.

³⁰ Ústavní soud ČR. Pl.ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994 [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=Pl-4-94>.

V případě, že někdo navrhne soudní přezkum přijaté normy a Ústavní soud po aplikaci testu proporcionality judikuje, že je zásah v souladu s tímto principem, platí

tato norma i nadále. Pokud však testem proporcionality neprojde, je povinen tuto normu zrušit.

1.3. Rozdílný přístup k omezení svobody projevu – USA vs. Evropa

Pro účely této studie je podle mého názoru nutné srovnat přístup k regulaci svobody projevu v USA a v Evropě. V následujících kapitolách se sice věnuji zejména právní úpravě Evropy,³¹ respektive ČR, nicméně pro srovnání bude dobré mít alespoň základní přehled o tom, jak ke svobodě projevu přistupují právě ve Spojených státech amerických. Dále je třeba se podívat na přístup Evropy, a to v souvislosti s Úmluvou o lidských právech a svobodách,³² potažmo Evropským soudem pro lidská práva.³³

V USA je v právní literatuře stavěn do popředí argument hledání pravdy – viz výše. Nejlepší představu o tom, jakým způsobem funguje regulace svobody projevu v USA, nám poskytne *Ústava Spojených států amerických*,³⁴ respektive její první dodatek:

„Kongres nesmí vydávat zákony zavádějící nějaké náboženství nebo zákony, které by zakazovaly svobodné vyznávání nějakého náboženství; právě tak nesmí vydávat zákony omezující svobodu slova nebo tisku, právo lidu pokojně se shromažďovat a právo podávat státním orgánům žádosti o nápravu křivd.“

To neznamena, že se ve Spojených státech amerických nereguluje svoboda projevu vůbec. Klíčovým rozdílem je to, že v USA rozlišují mezi obsahově neutrálními a obsahově zaměřenými zásahy, přičemž toto vyhodnocování ve svém přezkumu omezení svobody projevu se v Evropě neuplatňuje.

Obsahově neutrální zásah není zaměřen na obsah sdělení, ale na jiné aspekty projevu. Jedná se především o to, kdy, kde a jakým způsobem je daný projev prováděn. Obsahově zaměřený zásah naproti tomu už zasahuje do určité myšlenky, názoru či postoje,

a tak nějakým způsobem obsahově omezuje dané sdělení.³⁵

Obsahově zaměřené zásahy se pak dělí na zásah do chráněných projevů, zásah do neutrálních projevů a zásah do nechráněných projevů (dětská pornografie, agresivní projevy, obscenita apod.).

Základní přehled dělení projevů s ohledem na obsah a s tím souvisejících zásahů – viz schéma 1.

Podle toho, do které této kategorie je zásah směřován, pak soudy v USA provádí testování daného zásahu.

- 1) Zásah do obsahových chráněných projevů – v tomto případě je zásah podroben tzv. přísnému testu, při němž je povinný zasahující státní orgán dokázat naléhavý (nezbytný) zájem a musí být velmi úzce formulován pro dosažení cíle regulace. Pokud soud rozhodne o užití přísného testu, je v podstatě jisté, že bude rozhodnuto o protiústavnosti zásahu.³⁶
- 2) Zásah do neutrálních projevů – v tomto případě soudy používají tzv. test se střední mírou přísnosti a postačí prokázání podstatného státního zájmu.
- 3) Zásah do nechráněných projevů – založen na testu racionálního základu, který zakazuje uvalovat omezení projevu, která jsou iracionální nebo svévolná.

Nevýhodou dělení zásahů je, že není přesně dáno, jaká kritéria se použijí pro dělení obsahově zaměřených zásahů, tzn., co přesně do které výše popisované skupiny patří.

V USA je rovněž velmi důležité rozlišovat, jestli je dané jednání ještě projevem, a spadá tak do ochrany svobody projevu, nebo se již jedná o čin, a ten jako takový samozřejmě chráněn není.³⁷

31 Myšleno těch států, které ratifikovaly, Úmluvou o lidských právech a svobodách, tzn. Rada Evropy.

32 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>, dále také „Úmluva“.

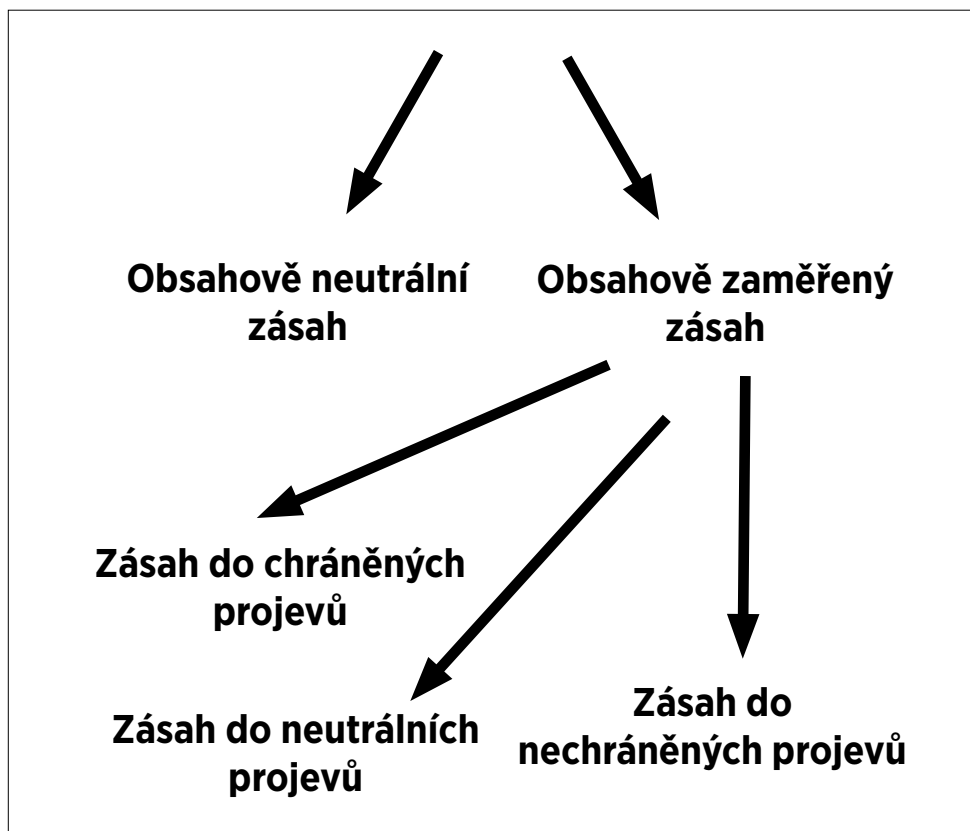
33 Dále také „ESLP“.

34 Ústava Spojených států USA [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/49292/DPPR_2010_1__0_34822_0_73635.pdf?sequence=4&isAllowed=y, dále také „Ústava USA“.

35 Bartoň, Svoboda projevu s. 155 a násl.

36 Bartoň, Svoboda projevu, s. 175 a násl.

37 Bartoň, Svoboda projevu, s. 40 a násl.

Schéma 1: Rozdělení projevů s ohledem na jejich obsah

V Evropě se na druhou stranu vůbec nebere v potaz to, jestli se jedná o obsahově neutrální či obsahově zaměřený zásah, protože je možné v rámci omezení operovat i s obsahově zaměřenými zásahy. V evropských soudních přezkumech to, jestli je zásah obsahový či ne, není vůbec řešeno, a tím pádem to nemusí řešit ani zákonodárce. V Evropě jsme tedy omezování svobody projevu více otevření. Za jakých okolností je to podle pravidel v Úmluvě potažmo rozhodovací praxi ESLP možné?

Musí být kumulativně splněny tři podmínky pro to, aby bylo omezení svobody slova v souladu s právním pořádkem:

- 1) Podmínka zákonnosti – vzhledem k tomu, že napříč Evropou není jednotný výklad toho, co je zákon. Nemusí se tedy jednat formálně o zákon, ale postačí, když je právní předpis omezující svobodu projevu jasný, předvídatelný a dostupný.
- 2) Podmínka legitimního cíle – v takové právní úpravě je pak nutné vyjmenovat zájmy, které mohou do svobody projevu zasáhnout (u nás např. bezpečnost státu, veřejná bezpečnost, ochrana veřejného zdraví).

- 3) Podmínka nezbytnosti – ověřují se tři kritéria – kritérium naléhavé společenské potřeby, kritérium důvodnosti omezení a kritérium přiměřenosti. Podmínka nezbytnosti je podobná testu proporcionality Ústavního soudu ČR.³⁸

Při podání stížnosti pro zásah do svobody projevu k ESLP je tato stížnost podrobena tzv. pětistupňovému testu:

- 1) Spadá projednávaný případ pod rozsah namítaného článku Úmluvy?³⁹
- 2) Došlo k zásahu do svobody projevu stěžovatele?⁴⁰
- 3) Byl tento zásah v souladu se zákonem?
- 4) Sledoval tento zásah alespoň jeden z legitimních cílů?
- 5) Byl tento zásah v demokratické společnosti nezbytný?⁴¹

³⁸ Bartoň, Svoboda projevu, s. 36.

³⁹ V našem případě se jedná o čl. 10.

⁴⁰ Nutný je přímý zásah veřejné moci do svobody projevu.

⁴¹ BOBEK, Michal a David KOSAŘ. *Komentář k Úmluvě o lidských právech a svobodách*. C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3.

První dva body v tomto testu musí prokazovat stěžovatel, další tři body už stát, vůči němuž je stížnost podána.

Další způsob ochrany je podání žaloby na neplatnost právního předpisu k Soudnímu dvoru Evropské unie. Ten je využíván v případě, že má kterýkoli z členských států, Rada EU, Komise, Evropský parlament nebo fyzická osoba,⁴² za to, že je daný právní akt v rozporu s ochranou lidských práv.⁴³

Rozdíl lze popsat i pomocí koncepce obranyschopné demokracie, která se v Evropě na rozdíl od USA aplikuje. Jan Kysela, český ústavní právník a odborník v oboru státovědy a politologie, k tomu říká: „*Chcete-li zachovat podstatu demokracie, musíte určitě její dílčí projevy, dílčí parametry omezovat, spadá sem mj. omezování svobody projevu.*“⁴⁴

Srovnání v přístupu k omezení svobody projevu v Evropě a USA ukazuje na určité odlišnosti, které se při omezování svobody projevu v dané oblasti používají. Tento závěr je možné aplikovat i na svobodu slova na internetu a její explicitní regulaci (tím je myšlena nikoliv ochrana, ale forma omezení). Pro to, aby byla přijata jednotná mezinárodní regulace svobody slova na internetu,⁴⁵ musela by splňovat podmínky USA i Evropy, případně i dalších států, které by byly součástí této mezinárodní úpravy. Taková právní úprava by byla příliš obecná, takže by v konečném důsledku neupravovala nic. Proto je podle mého názoru nepravděpodobné, že by nějaká účinná mezinárodní regulace svobody slova na internetu vznikla.

42 Pokud se jí tento akt přímo dotýká.

43 Evropská unie. *Soudní dvůr Evropské unie (SDEU)* [online]. cit. 2022-10-25] https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/court-justice-european-union-cjeu_cs.

44 Otázky Václava Moravce. *Česká televize* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/watch/?v=10160153480780220>.

45 A s tím spojená transformace právní úpravy do vnitrostátního prostředí.

PRÁVNÍ ÚPRAVA SVOBODY PROJEVU OBECNĚ

V této kapitole se pokusím poskytnout stručný exkurz do toho, jaká je v současnosti úprava ochrany svobody projevu obecně, a to zejména s ohledem na právní úpravu nejvyšších úrovní, tzn. mezinárodní úmluvy, úpravu Evropy, Evropské unie a ČR. Záměrně se v kapitole vyhýbám právní úpravě svobody slova na internetu, kterou poskytuje následující kapitola.⁴⁶

Svoboda projevu má jako základní lidské právo dlouhou historii a spadá do tzv. první generace základních práv a svobod. Pro zajímavost uvádím, že poprvé byla ustanovena v Deklaraci práv člověka a občana v roce 1789.⁴⁷ Dnes už má tuto svobodu ve své ústavě každý stát, který je označován za demokratický a právní. V této podkapitole záměrně popisují pouze právní úpravu, která se netýká projevů na internetu.

2.1. Mezinárodní a evropská právní úprava

Nejprve je nutné říct, že mezinárodní úmluvy, mezinárodní úprava a evropská právní úprava (nikoliv úprava EU)⁴⁸ obecně nemají přímý účinek, tzn., aby byl účinný na osoby odlišné od veřejné moci v právním prostředí země, která je součástí takové úpravy, musí ji do svého právního prostředí zapracovat. Jinými slovy mezinárodní, ale i evropská právní úprava stanoví určité mantinely, které jsou platné pro zákonodárce v ratifikujícím státě. Ten je poté musí dodržovat a nesmí je při svých legislativních návrzích překračovat, a pokud má něco stanovovat jednotlivci, musí být převedena do právního prostředí dané země.⁴⁹

Na úrovni mezinárodního práva s celosvětovou působností je důležité zmínit zejména *Všeobecnou deklaraci lidských práv* a její článek 19.⁵⁰ V tomto článku je sta-

noveno, že má každý právo na svobodné přesvědčení i projev, a to bez ohledu na hranice. Deklarace je sice přijata mezi státy OSN, nicméně nemá na rozdíl od další zmíněné soud, ke kterému by se mohl jednotlivec dovolat, a tak jí nemá kdokoliv právo přezkoumat v případě porušení ze strany státu.⁵¹

Pro státy Rady Evropy je klíčová již zmiňovaná *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*. Úmluva je obsahově jednou z nejlépe zpracovaných dokumentů ochraňujících lidská práva, a to i díky svým protokolům, kde jednotlivá práva rozvíjí. Svobodu projevu upravuje ve svém článku 10.

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. Tento článek nebrání státům, aby vyžadovaly udělování povolení rozhlasovým, televizním nebo filmovým společnostem.

46 I když se někdy úprava překrývá, jako například v trestním či přestupkovém zákoně.

47 V Ústavě USA až v roce 1791.

48 Myšleno přijatá Radou Evropy, právní prameny EU v některých případech přímý účinek mají.

49 Překročit tuto úpravu není možné ani dalšími orgány, které by se při výkonu své moci mohly dostat do rozporu se svobodou projevu. Typicky soudy či úřady.

50 Všeobecná deklarace lidských práv [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf, dále také „Deklarace“.

51 Čl. 19 Deklarace.

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které stanoví zákon a které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.⁵²

V případě porušení práva na svobodu projevu je možný přezkum tohoto práva ze strany ESLP,⁵³ přičemž tento postup ESLP při přezkumu je podrobně rozebírán v podkapitole 1.3. *Rozdílný přístup k omezení svobody projevu – USA vs. Evropa.*

Z nejvyšší a obecné právní úpravy na úrovni EU musím zmínit *Listinu základních práv Evropské unie*, která je součástí primárního práva EU.⁵⁴ Ve svém čl. 11 stanovuje:

1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice.
2. Svoboda a pluralita sdělovacích prostředků musí být respektována.

A ve svém čl. 52, odst. 3 stanovuje, že garantuje minimálně takovou ochranu jako Úmluva, případně širší, pokud je to v textu smlouvy uvedeno. Úmluva se tedy používá při posuzování platnosti sekundárních právních předpisů EU a vnitrostátních opatření.⁵⁵ Posuzuje se tedy, jestli nejsou přijímané předpisy či opatření v rozporu s touto listinou. Soudní dvůr EU pak na návrh přezkoumává soulad sekundárních předpisů mj. i s Listinou základních práv EU, přičemž pokud by byl právní předpis v rozporu s touto listinou, může dojít ke zrušení takového předpisu.⁵⁶

Mezi další mezinárodní a evropské právní prameny, které se týkají zásahů do garantované svobody projevu, můžeme zařadit:⁵⁷

1. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
2. Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
3. Evropská úmluva o přeshraniční televizi
4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebiteli na vnitřním trhu
5. Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/679/EU o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR)

52 Čl. 10 Úmluvy.

53 Po vyčerpání opravných prostředků na národní úrovni.

54 Je tedy používána jako kritérium pro posuzování platnosti sekundárních právních předpisů Unie a vnitrostátních opatření.

55 Evropský parlament [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT\(2013\)010106_CS.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT(2013)010106_CS.pdf).

56 Čl. 263 až 266, Smlouvy o fungování Evropské unie [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>, dále také „SFEU“.

57 Nebudu je na rozdíl od pramenů v následujících kapitolách ani základně představovat, protože by to výrazně přesahovalo účely této studie, současně dodávám, že se jedná pouze o demonstrativní výčet.

2.2. Úprava na území ČR

K vnitrostátní úpravě musím nejprve znovu zmínit základ této právní úpravy. Ta vychází především z Listiny, konkrétně z již zmiňovaného čl. 17 Listiny. Tento článek z části rozebírám v kapitole 1.1. *Vymezení pojmu, důležitost svobody projevu*. Nejdůležitější z článku je to, že garantuje svobodu projevu: „Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“ Pro omezení svobody projevu musí veřejná moc splnit několik kritérií, které jsou rozebrány v kapitole 1.2. *Omezení svobody projevu v ČR, princip proporcionality*.

Dalšími předpisy, které nějakým způsobem upravují svobodu projevu a částečně do ní zasahují, jsou zejména:

Tiskový zákon,⁵⁸ v němž je upraveno vydávání všech veřejnosti určených periodických tiskovin. Zákon stanovuje, že všichni takovíto vydavatelé se musí před začátkem vydávání přihlásit k evidenci Ministerstva kultury, musí posílat jeden výtisk vybraným institucím,⁵⁹ uvádět povinné údaje o vydavateli, mají povinnost uveřejnit odpověď na tvrzení, které bylo v daném periodiku uvedeno.⁶⁰ Například pokud byl někdo trestně stíhán a periodikum o tom informovalo, musí na žádost uveřejnit, jak stíhání dopadlo. Zákon dále stanovuje odpovědnost za obsah periodického tisku, kterou nese vydavatel,⁶¹ ale i institut ochrany zdroje informací. Tento institut dává novinářům možnost získávat informace od různých zdrojů, které by je poskytovat ze zákonných důvodů neměly, protože mohou při případném výslechu ze strany veřejné moci (soudy, policie) poskytnutí informace o původu či obsahu těchto informací odmítnout, a dále má právo odepřít předložení nebo vydání věcí, z nichž by mohl být zjištěn původ či obsah těchto informací.

58 Zákon č. 46/2000 Sb. o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-46>.

59 Tato povinnost je stanovena i v zákonech týkajících se neperiodických publikací a výroby audiovizuálních děl.

60 Odpověď se musí omezit pouze na skutkové tvrzení, kterým se tvrzení podle odstavce 1 uvádí na pravou míru nebo se neúplně či jinak pravdu zkrslující tvrzení doplňuje nebo zpřesňuje.

61 Jäger, Svoboda projevu, s. 53.

Zákony týkající se rádiového a televizního vysílání dělíme na:

1. Neveřejnoprávní rozhlasové a televizní vysílání
2. Veřejnoprávní rozhlasové a televizní vysílání

Neveřejnoprávní rozhlasové a televizní vysílání

se řídí podle zákona č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. Provozovatel je rovněž jako v Tiskovém zákoně odpovědný za obsah vysílání. Licenci, která umožňuje televizní či rozhlasové vysílání provozovat, uděluje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání. Pokud licenci odmítne udělit, může žadatel navrhnout soudní přezkum. Rada dále dohlíží i na další dodržování pravidel podle tohoto zákona.

Provozovatel má právo vysílat programy svobodně a nezávisle. Do jejich obsahu lze zasahovat pouze na základě zákona a v jeho mezích. Na druhou stranu je povinen ve vysílání poskytovat objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů. Názory nebo hodnotící komentáře musí být odděleny od informací zpravodajského charakteru. Poskytovatel má dále povinnost nezvýhodňovat ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech jednotlivé politické strany či hnutí. V neposlední řadě je provozovatel povinen sestavovat programovou skladbu tak, aby ve svém vysílání poskytoval vyváženou nabídku pro všechny obyvatele se zřetelem na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, víru, náboženství, politické či jiné smýšlení, národnostní, etnický nebo sociální původ a příslušnost k menšině. V zákoně je dále například právo na odpověď a dodatečné sdělení.⁶²

To, aby se veškerá moc nekumulovala v rukou jedné osoby, zajišťuje omezení poskytnutých licencí fyzické či právnické osobě.

Veřejnoprávní rozhlasové a televizní vysílání je

upraveno v *Zákonu České národní rady o Českém rozhlasu* a *Zákonu České národní rady o České televizi*. V obou zákonech je totožně vymezeno to, že poskytují službu veřejnosti tvorbou a šířením televizních programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky za účelem naplňování demokratických, sociálních

62 Jäger, Svoboda projevu, s. 54.

a kulturních potřeb společnosti a potřeby zachovat mediální pluralitu.⁶³ Mezi hlavní úkoly pak zákon řadí poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů, přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky, vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti, rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin a výrobu vhodných pořadů pro děti a mládež.

Z toho vyplývá, že veřejnoprávní média musí při svém vysílání daleko více dbát na to, aby dodržovala společenskou vyváženost a svým způsobem je jejich povinností produkovat takové pořady, které budou rozvíjet diváky – právně, kulturně, filozoficky, a to i s ohledem na děti a mládež. Toto ze zákona kontrolují Rada Českého rozhlasu a Rada České televize. Rady volí a odvolává Poslanecká sněmovna ČR.

Dalším zákonem a vlastně i právním odvětvím, které z části zasahuje do svobody projevu, je zákon o právu autorském, respektive právo duševního vlastnictví. To je v prostředí práva ČR upraveno několika zákony, z nichž nejzásadnější pro svobodu projevu je autorský zákon.⁶⁴ Autor má své dílo po určitou dobu jako jediný právo užít (rozmnožování díla, na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla, na sdělování díla veřejnosti – živě, televizí, rozhlasem, ale i internetem). S tím je spojena úprava poskytování výhradních a bezvýhradných licencí a případné žaloby při porušení těchto práv.

Specifická je i úprava ochrany osobnosti v souvislosti s pomluvou, kdy osobnost je podle občanského zákoníku chráněna a v případě, že je do ní zasažena,⁶⁵

je možné se domáhat odstranění škodlivých následků i náhrady.

Další jsou pak omezení, která jsou vymezena v trestním zákoníku a v oblasti přestupkového práva. Skutkové podstaty jsou v jednotlivých zákonech přestupkového práva normovány velmi podobně jako v trestním zákoníku, jen s mírnějším trestem. V oblasti trestního zákoníku jde zejména o trestné činy: Neoprávněné nakládání s osobními údaji, pomluva, šíření pornografie, šíření toxikomanie, hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, podpory a propagace terorismu, šíření poplašné zprávy, podněcování k trestnému činu, schvalování trestného činu, projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka, popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidy, podněcování k útočné válce.

Mezi další explicitně nezmiňované zákony upravující svobodu projevu lze zařadit:

1. Zákon č. 40/1995 Sb. o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákon č. 37/1995 Sb. o neperiodických publikacích
3. Zákon č. 273/1993 Sb. o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů
4. Zákon č. 412/2005 Sb. o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti

63 § 2 zákona č. 484/1991 Sb. *České národní rady o Českém rozhlasu* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484m>, dále také „zákon o Českém rozhlasu“. A §2 zákona č. 483/1991 Sb. *České národní rady o České televizi* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>, dále také „zákon o České televizi“.

64 Zákon č. 121/2000 Sb. *o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>, dále také „autorský zákon“.

65 Například pomluvou, viz níže.

PRÁVNÍ ÚPRAVA SVOBODY PROJEVU NA INTERNETU

V následujících podkapitolách poskytnu přehled toho, jaká právní úprava se aktuálně týká svobody slova na internetu v ČR a EU.

Pokus kodifikovat právní prostředí internetu, dostat jej do područí státní moci a decentralizovat ho, proběhl na Světové konferenci o mezinárodních komunikacích v roce 2012. Proti této iniciativě se postavila i česká vláda. Podle správného názoru tehdejší vlády by se jednalo a narušení internetové decentralizace. Rovněž hrozilo, že budou státy v jednotlivých otázkách přehlasovány Čínou a Ruskem.⁶⁶ ČR tuto iniciativu nepodepsala a deklarace nebyla přijata.⁶⁷

Nic jako komplexní úprava internetu neexistuje, a už vůbec ne v souvislosti se svobodou projevu. Z předchozích kapitol je však zřejmé, že úprava týkající se svobody projevu obecně je v právním prostředí ČR poměrně rozsáhlá a dá se aplikovat i na prostředí internetu.

V následujících podkapitolách se tedy pokusím přiblížit jednotlivé aspekty svobody slova na internetu v kontextu zvolených právních oblastí. Nejprve se zaměřím na omezení svobody projevu ze strany státu, dále na trestní právo na internetu a v závěrečné podkapitole se budu věnovat poskytovatelům informačních služeb.

3.1. Omezení svobody projevu na internetu ze strany státu

Pro stát a jeho zásahy do svobody projevu je nejdůležitější právní úprava, která omezuje zásahy státu do svobody projevu, zejména s ohledem na výše popsané mezinárodní smlouvy⁶⁸ a Listinu základních práv a svobod. Co nejdůležitějšího nám z pohledu internetu přináší?

V prostředí internetu se z pohledu možných zásahů ze strany státu v podstatě nic nemění. Zákonodárce musí ve své legislativě směřující k omezení svobody projevu na internetu zůstat v limitech, které mu tato právní

úprava definuje. Musí být vždy v souladu s vymezením toho, za jakých okolností je možné svobodu projevu omezit, sledovat legitimní cíl a omezit jen v nezbytné míře. To vše za předpokladu, že není jiná možnost, která by vedla k cíli a neomezovala svobodu projevu. Takový zásah je pak možné podrobit testu proporcionality Ústavního soudu ČR nebo pětistupňovému testu Evropského soudu pro lidská práva.

V podstatě jakýkoliv orgán veřejné moci se musí při zásazích do svobody projevu rovněž držet této úpravy, a to i na internetu. Orgány veřejné moci, a zejména soudy, by se tedy měly při zásazích do svobody projevu držet stejných pravidel, které vymezují výše pro zákonodárce, a navíc pro tento zásah musí mít zákonné zmocnění, jinými slovy musí být zákonem dovoleno tento zásah provést. Po zásahu do svobody projevu na internetu by pak měl užívat nejen ústavní soud, ale i soudy nižších stupňů, test proporcionality.

66 *Ministerstvo průmyslu a obchodu: Výsledek Světové konference o mezinárodních telekomunikacích* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT\(2013\)010106_CS.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT(2013)010106_CS.pdf).

67 SULIMENKO, Konstantin. *Cenzura internetu* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/1_Background_Cenzura_Internetu.pdf.

68 *Všeobecná deklarace lidských práv, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Listina základních práv Evropské unie*.

Posuzování jakýchkoliv sporů by tedy rovněž mělo podléhat testování a vážení zásahu do základních svobod,^{69,70} tedy i do svobody projevu na internetu, a to ve vztahu k jednotlivcům.

K aktuálnímu případu týkajícího se dezinformačních webů a jejich vypnutí na začátku války na Ukrajině, konkrétně 25. února, uvádí společnost cz.nic, která je provozovatelem registru jmen domén registrovaných

pod doménou CZ, že vypnutí osmi dezinformačních webů konzultovala s Vládou ČR a bezpečnostními složkami státu. Nebyl to tedy přímý zásah státu, ale pouze konzultace a doporučení. Zásah samotný byl v gesci společnosti cz.nic, což je i důvod, proč soud žalobu proti tomuto vypnutí zamítl. Je na provozovateli, a na jeho vnitřních pravidlech, jestli web vypne, nebo ne.⁷¹

3.2. Svoboda projevu na internetu vs. trestní právo

Orgány veřejné moci tedy mají v některých případech možnost zasáhnout do svobody projevu na internetu vůči jednotlivci. Kdy může legálně takový orgán zasáhnout? Jen v případě zákonného zmocnění a v jeho limitech. V případě, že takový zákonný limit existuje a jednotlivec jej přesáhne, jedná se o exces, který se pouze za svobodu projevu skrývá. Ochrana takové svobody v prostředí internetu by byla v rozporu s jinými veřejnými zájmy.

Nejčastěji se při porušení povinnosti ze strany jednotlivce jedná o případy, kdy se jednotlivec dopustí nějakého deliktu, porušení právní povinnosti, např. zdržení se nějakého jednání, kterou mu zákon ukládá. V této podkapitole se zaměřím na právní úpravu týkající se trestních a částečně správně právních deliktů, které jsou upravovány jako mírnější forma skutkových podstat.⁷² Tyto skutkové podstaty rozdělím do tří kategorií, a to na trestné činy související s šířením lži o druhých, trestné činy spojené s nenávisťnými projevy a zbylé trestné činy, které je možné na internetu spáchat.⁷³ Zákonodárce do skutkových podstat týkajících se internetu zahrnuje podmínku spáchání veřejně.⁷⁴

Pro úplnost ještě uvádím, kde k takovým trestným činům může docházet.⁷⁵ Jedná se o webové stránky obecně, a to jak oficiální stránky politických stran, hnutí, propagandistické servery, ale i informační či mobilizační weby. Tyto stránky mají v podstatě cíl informovat jejich návštěvníky o „své pravdě“, nicméně mezi touto pravdou mohou být často ukryty některé z trestných činů, typicky pomluva, šíření nenávisti, nebezpečné vyhrožování a další. Dále se nejčastěji objevují trestné činy na internetu v souvislosti se svobodou projevu v řetězových e-mailech, ale zejména na sociálních sítích.^{76, 77}

Jak jsem už napsal v úvodu, cílem práce je soustředit se hlavně na slovní formu projevu a s tím spojenými právními aspekty. Proto jsou v následujících podkapitolách rozebrány pouze internetové verbální trestné činy.⁷⁸

3.2.1. TRESTNÉ ČINY SOUVISEJÍCÍ S ŠÍŘENÍM LŽI O DRUHÝCH

Jedná se o dva trestné činy, konkrétně pomluvu a křivé obvinění. Rozdílem oproti trestným činům spojeným s nenávisťnými projevy je absence nenávisti a zásah přímo do osobnosti druhého člověka, která je mj. chráněna čl. 10 Listiny.

K ochraně proti pomluvě je důležité dodat, že trestný čin pomluvy v trestním zákoníku⁷⁹ je až tou poslední formou ochrany. Vedle toho existují soukromoprávní prostředky, konkrétně podle § 82, odst. 1 Občanského

69 Ústavní soud I.ÚS 367/03 ze dne 15. 3. 2005 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-367-03>.

70 Ústavní soud Pl.ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-24-10>.

71 K tomu více v kapitole 4.2. *Zákon o dezinformacích*.

72 Vedle toho je možné mít ještě občanskoprávní delikty, které porušují například právo na soukromí nebo i u pomluvy, kde je nejmírnějším řešením např. náhrada škody.

73 *Trestněprávní aspekty zneužívání svobody slova v internetovém prostředí (aktuální problémy)* [online]. Brno, 2021 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/lowbt/Trestnepravni_aspekty_zneuzivani_slova_v_internetovem_prostredii_aktualni_problemy_.pdf. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA, PRÁVNICKÁ FAKULTA.

74 Trestný čin je spáchán veřejně, jestliže je spáchán přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

75 VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávisťný internet versus právo*. 2013. ISBN 978-80-7357-766-7, s. 24, dále také „Výborný, Nenávisťný internet versus právo“.

76 Tamtéž s. 24–35.

77 Kam lze zařadit nejen Facebook, Twitter, Instagram apod., ale i YouTube a platformy s videoobsahem.

78 Neverbální je například šíření pornografie.

79 § 184 TZ.

zákoníku,⁸⁰ přičemž každý má právo na ochranu před pomluvou, na upuštění od ní a případný nárok na náhradu újmy, a to podle § 2957 OZ.

Veřejnoprávní ochranu⁸¹ poskytuje vedle trestního zákoníku i Zákon o některých přestupcích,⁸² a to v § 7, odst. 1, písm. a) za podmínek, že pomluva provedená na internetu byla způsobilá jiného zesměšnit či hrubě urazit, a to včetně toho, jestli byl ten, komu byla zpráva adresována, postižen na své cti. Za takové jednání hrozí pokuta mezi 10 až 20 tisíci korun, a to s ohledem na kvalifikaci.

V trestním zákoníku je pak upraven **trestný čin pomluvy** v § 184:

„Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“

Sdělení tedy musí být nepravda a musí být způsobilé přivodit značnou újmu⁸³ (což je rozdíl oproti úpravě v OZ a ZNP). Zákonodárce dále přidává, kde zejména by se měla škoda projevit, přičemž toto není taxativní výčet, tzn. nemusí to být pouze v uvedených případech. K TČ pomluvy na závěr ještě jednou zdůrazňuji, že se jedná o prostředek ultima ratio, tedy skutečně až poslední formu ochrany, a to v souladu s judikaturou Ústavního soudu ČR.⁸⁴

Křivé obvinění na rozdíl od Pomluvy nemá svůj ekvivalent ochrany v OZ nebo ZNP. Ochrana je tak zajištěna právem trestním, konkrétně v § 345 trestního zákoníku. Tento paragraf upravuje velkou škálu skutkových podstat. Obecně jde o to, že pachatel tohoto trestného činu jiného lživě obviní z trestného činu. Pro účely této práce je však nejdůležitější odst. 3 tohoto paragrafu, ve kterém je výslovně uvedeno spáchání křivého obvinění ve veřejně přístupné počítačové síti. V takovém případě mu hrozí odnětí svobody na 1 až 5 let.

3.2.2. TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S NENÁVISTNÝMI PROJEVY

Někdy jsou tyto trestné činy nazývány jako hate-speech. Tyto skutkové podstaty jsou zaměřeny na ochranu určitých zranitelných skupin, a to z důvodu ochrany těchto skupin před předsudky. Trestné činy spojené s hatespeech na internetu jsou vymezeny v trestním zákoníku, konkrétně se jedná o:

- § 352, odst. 2 Násilí proti skupině obyvatel nebo proti jednotlivci
- § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob
- § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

Obecně lze ke všem trestným činům spojeným s hatespeech projevy říct, že pro posuzování těchto trestných činů je velmi problematické zjistit, jestli je daný příspěvek⁸⁵ na internetu myšlen vážně. Skutkové podstaty v mírnější formě, které lze na podobné jednání aplikovat, jsou uvedeny v § 7 ZNP.

Trestný čin násilí proti skupině obyvatel nebo proti jednotlivci je tedy upraven v § 352, odst. 2 TZ. V tomto odstavci zákonodárce přímo směřuje k ochraně zranitelné skupiny obyvatel či jednotlivce.⁸⁶ V prostředí internetu je pak důležitá ochrana před vyhrožováním jednotlivci či skupině obyvatel pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání.⁸⁷ Za takové jednání hrozí pachateli trestného činu až tři roky vězení. Ochrana je tedy poskytnuta nejen skupině obyvatel, ale i jednotlivci, a to i před domnělou rasou či příslušností ke zranitelné skupině.

Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob je dalším kodifikovaným trestným činem z kategorie hatespeech.⁸⁸ Tento trestný čin poskytuje právní ochranu rovnosti lidí bez rozdílů, která je součástí Listiny.⁸⁹ Chráněn před hanobením je národ, jeho jazyk, rasa i etnická skupina, ale i skupina osob, která

80 Zákon č. 89/2012 Sb. *občanský zákoník* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121> dále také „OZ“.

81 V těchto případech jsou státní orgány povinny konat i bez vyzvání, na ochraně je veřejný zájem.

82 Zákon č. 251/2016 Sb. *o některých přestupcích* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-251>, dále také „ZNP“.

83 Například že je někdo duševně nemocný.

84 Ústavní soud I ÚS 4/04, ze dne 23.03.2004 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-4-04>.

85 Nebo jakýkoliv jiný způsob projevení se na internetu.

86 Tato skupina obyvatel nemusí naplňovat jiná kritéria než počet tří lidí, a nejedná se tak o nenávistný projev, proto ho nebudu v této podkapitole více analyzovat.

87 § 352 TZ.

88 § 355 TZ.

89 Listina, Čl. 3, odst. 1.

by byla hanobena pro svou domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou tyto osoby skutečně nebo domněle bez vyznání. Ten, kdo by takto veřejně hanobil kteroukoliv ze zranitelných skupin, bude potrestán v základní sazbě až na 2 roky odnětí svobody. Pro prostředí internetu je ale trestní sazba vyšší. Pokud se totiž pachatel tohoto jednání dopustí veřejně přístupnou počítačovou sítí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta. K výkladu k tomu, co je ještě hanobení, může pomoci Usnesení Nejvyššího soudu.⁹⁰

*„Za hanobení se považuje subjektivní, hrubě urážlivý projev směřující k hrubému znevažování některého národa, jeho jazyka, některé etnické skupiny nebo rasy ... Hanobení je tedy každé úmyslné snižování vážnosti, které se může projevovat v jakékoli formě, výslovně nebo zahaleně, tvrzením určitých skutečností nebo bez jejich uvádění; spadá sem i nadávka ... **Může být založeno na předpokladech zcela nepravdivých, mystifikujících či sice v jádru pravdivých, ale neúplných.** Povahu hanobícího projevu je třeba hodnotit v celém kontextu, nejen ve vztahu k jeho doslovnému znění. Je tak třeba vycházet ze situace, za níž byl učiněn, z gest, jimiž byl doprovázen, z ustáleného vnímání významů určitých hesel v pachatelově relevantním sociálním okolí.“*

Posledním trestným činem upraveným v našem právním prostředí z kategorie hatespeech je **podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod**.⁹¹ Zákon nevyžaduje, aby se projev il následek, tzn., aby se nenávist projevila, ale stačí pouhé podněcování k ní.⁹² Jedná se o podněcování k nenávisti vůči některému národu, rase, etnické skupině, náboženství. Při takovém podněcování je trestní sazba 2 roky, nicméně v prostředí internetu je opět vyšší. Soud může v takovém případě poslat pachatele do vězení až na 3 roky.

Výše tři zmíněné trestné činy tedy řadíme mezi hatespeech.⁹³ Ne všechny trestné činy spojené s nenávistnými projevy jsou však hatespeech. Dalšími trestnými činy spojenými s nenávistnými projevy jsou:

- § 403 Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka
- § 403a Šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka
- § 403b Zvláštní ustanovení o beztrestnosti
- § 404 Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka
- § 405 Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia

Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka ustanoví trestnost podpory nebo propagace hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod,⁹⁴ a to zejména s ohledem na nacistické a komunistické myšlenky. Dále je zakázáno hlásat rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob. Za takové jednání hrozí pachateli až pět let vězení. Zákon i zde stanovuje vyšší trestní sazbu pro spáchání na internetu, a to s horní sazbou až deset let.⁹⁵ Zákon v tomto případě chrání zejména demokratické principy a pluralitní společnost. Musí se jednat o aktivní podporu či propagaci již existujícího hnutí.⁹⁶

Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka navazuje na předchozí skutkovou podstatu. Kdokoliv, kdo veřejně projevuje sympatie k výše popsanému hnutí, se vystavuje riziku odnětí svobody s horní hranicí tři roky.

Relativně nedávno⁹⁷ byly do našeho trestního řádu zavedeny dvě nové skutkové podstaty – **šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka a zvláštní ustanovení o beztrestnosti**. Tato novela reagovala na případy, kdy byly nejen přes internet prodávány upomínkové předměty se symboly nacistického Německa apod.⁹⁸ První zmíněná skutková podstata toto tedy zakazuje,⁹⁹ přičemž druhá skutková podstata stanoví, že v případech, kdy jsou tyto předměty opatřeny za účelem vzdělávání, výzkumu, umění, podávání zpráv o aktuálních nebo historických udá-

90 Usnesení Nejvyššího soudu 8 Tdo 1246/2020 ze dne 17. 2. 2021 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-t-do-1246-2020>.

91 § 366 TZ.

92 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. *Epravo* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/podnecovani-k-nenavisti-vuci-skupine-osob-nebo-k-omezovani-jejich-prav-a-svobod-109351.html>.

93 Vymezení těchto trestných činů chrání určitou zranitelnou skupinu lidí.

94 § 403, odst. 1 TZ.

95 § 403, odst. 2 TZ.

96 ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník. Komentář*. C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 3490-3505, dále také „Šámal, Komentář“.

97 Novela ze TZ ze dne 20. 1. 2021, která nabyla účinnosti od 1. 1. 2022.

98 *Koncepce boje proti extremismu a předsudečné nenávisti na roky 2021–2026, MVČR, odbor bezpečnostní politiky* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>.

99 § 403a TZ.

lostech nebo k obdobným účelům, není jejich výroba, nabízení, veřejné zpřístupnění apod. trestné.¹⁰⁰

Posledním z kategorie trestných činů spojených s nenávisťnými projevy, který je upraven v našem právním řádu, je **popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia**. Zakazuje se na internetu zpochybňovat, schvalovat nebo se snažit ospravedlnit nacistické, komunistické nebo jiné genocidium nebo další závažné zločiny podle mezinárodního práva. Pokud se pachatel dopustí takového jednání, hrozí mu odnětí svobody až na tři léta. Tento trestný čin opět ochraňuje demokratické principy, na kterých je stát postaven.

3.2.3. ZBYLÉ TRESTNÉ ČINY, KTERÉ JE MOŽNÉ SPÁCHAT NA INTERNETU V SOUVISLOSTI SE SVOBODOU PROJEVU NA INTERNETU

V této podkapitole základně představím i zbývající trestné činy, které je možné v souvislosti se svobodou projevu na internetu spáchat. Jedná se o:

- § 312e Podpora a propagace terorismu
- § 312f Vyhrůžování teroristickým trestným činem
- § 353 Nebezpečné vyhrožování
- § 357 Šíření poplašné zprávy
- § 364 Podněcování k trestnému činu
- § 365 Schvalování trestného činu

Podpora a propagace terorismu a vyhrožování teroristickým činem jsou v prostředí práva ČR účinné od 1. 1. 2017.¹⁰¹ Trestný čin podpory a propagace terorismu¹⁰² je naplněn, pokud pachatel veřejně podněcuje ke spáchání teroristického trestného činu nebo schvaluje spáchaný teroristický trestný čin nebo vychvaluje jeho pachatele. V takovém případě pachateli hrozí odnětí svobody na dvě léta až deset let. Vyšší trestní sazba je opět stanovena pro spáchání činu veřejně dostupnou počítačovou sítí, konkrétně pak hrozí pachateli až 12 let vězení. V prostředí ČR zatím nebyl pachatel potrestán za tento trestný čin nepodmíněným trestem.^{103,104} Pokud někdo vyhrožuje spácháním trestného činu,¹⁰⁵ hrozí mu 3 až 12 let vězení. Pokud je trestný čin spáchán přes internet, tak zákonodárce stanovuje sazbu 5 až 12 let. Mimo to hrozí pachateli i trest propadnutí majetku.

Trestný čin nebezpečného vyhrožování¹⁰⁶ poskytuje ochranu jednotlivci před závažnými výhrůžkami. Mezi ně spadá usmrcení, těžká újma na zdraví nebo jiná těžká újma, to vše za předpokladu, že výhrůžka může vzbudit důvodnou obavu. Při tom, co může vzbudit důvodnou obavu, je nutné zohlednit i převahu mezi pachatelem a obětí¹⁰⁷ a obecně komplexně zhodnotit situaci.¹⁰⁸

Pokud někdo způsobí nebezpečí vážného znepokojení minimálně části obyvatelstva v určitém prostoru tím, že rozšíří poplašnou zprávu, která není pravdivá, spáchá **trestný čin šíření poplašné zprávy**.¹⁰⁹ Pachateli hrozí za toto jednání odnětí svobody až na dva roky. Jedná se nejčastěji o ohlášení bomby v nákupním středisku. Zákonodárce dále upravuje skutkové podstaty, které se vztahují na další situace jako ohrožení života, způsobení značné škody, či pokud tato poplašná zpráva vede k opatřením např. policie. V takových případech je trestní sazba vyšší.

Podněcování k trestnému činu¹¹⁰ a **schvalování trestného činu**¹¹¹ jsou poslední dva trestné činy, které je možné zařadit do skupiny trestných činů zasahujících do svobody projevu na internetu.¹¹² Podněcování k trestnému činu zakazuje navádění k páčání trestných činů, a to jak v souvislosti s vytvářením prokriminalní atmosféry,¹¹³ tak přímého navádění ve formě konkrétního nátlaku. Není nutné, aby ten, kdo je naváděn k nějakému trestnému činu, tento čin dokonal.

100 § 403b TZ.

101 *Snížení trestní sazby za komentáře schvalující terorismus* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.ritter-stastny.cz/vite-ze/snizeni-trestni-sazby-za-komentare-schvalujici-terorismus>.

102 § 312e TZ.

103 *První nepodmíněný trest za propagaci terorismu je zatím nepravomocný* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/03/17/za-propagaci-terorismu-padl-prvni-nepodminen-y-trest-zatim-neni-pravomocny/>.

104 *Nejvyšší soud odmítl dovolání muže, který schvaloval teroristický útok na Novém Zélandu. Dostal podmínku* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/teroristicky-utok-novy-zeland-christ-church-soud_2111081009_ako.

105 § 312f TZ.

106 § 353 TZ.

107 Výhrůžka od muže pachatele vůči ženě oběti.

108 Šámal, Komentář, s. 3285–3286.

109 § 357 TZ.

110 § 364 TZ.

111 § 365 TZ.

112 Na území ČR.

113 Různé zesměšňování systému, podprahové navádění apod.

Za takové podněcování hrozí trest až dva roky odnětí svobody. Při schvalování trestného činu pak pachatel schvaluje spáchaný zločin nebo veřejně vychvaluje pro zločin jeho pachatele. Při schvalování není nutné, aby byl pachatel původního zločinu již odsouzen.¹¹⁴ Stejně trestné je, i pokud někdo odměňuje schvalování trestného činu.

3.2.4. PROBLEMATICKÉ ASPEKTY UPLATŇOVÁNÍ ODPOVĚDNOSTI ZA TRESTNÉ ČINY

V závěru této podkapitoly uvedu jen velmi stručně problémy související s uplatňováním odpovědnosti na jednotlivce v prostředí internetu, kterých je hned několik. Jedná se o teritoriální působnost trestních předpisů a s tím spojenou jurisdikci států, tzn. trestné činy s přeshraničním prvkem je poměrně složité stíhat.¹¹⁵ Musí dojít k mezinárodní spolupráci jednotlivých orgánů, které do řízení vstupují, což je v praxi velmi složité.

Další okruh problémů souvisí s výše zmíněnou absencí kodifikace internetového prostředí jako celku. Interne-

tové prostředí má tedy autonomní povahu, tzn., nikdo internet neřídí. Velmi složité se pak kvůli rychlosti datových změn na internetu za krátký čas některé věci vyšetřují či dokazují. S absencí kodifikace souvisí i to, že je možné být na internetu anonymní. Na sociálních sítích i webech neprokazujete totožnost, a jednotlivcům je tedy umožňováno vystupovat pod různými anonymními přezdívkami, avatary... S tím souvisí i stále větší dostupnost služeb VPN,¹¹⁶ přičemž pomocí těchto systémů lze změnit svojí IP adresu.¹¹⁷

Dalším problematickým aspektem je, že příspěvky na internetu často nemusí být myšleny vážně, a je problematické je posuzovat. V některých případech může být dokonce spáchán trestný čin jen vyjádřením souhlasu k některému příspěvku, to by znamenalo, že i prostá reakce „to se mi líbí“ může být účastenstvím na některém z trestných činů, a tím pádem i trestná.¹¹⁸ Největším problémem je pak množství dat, která jsou prostřednictvím internetu přenášena, a současně kontrola těchto dat.¹¹⁹ S tím souvisí i další podkapitola, ve které se věnuji odpovědnosti poskytovatelů informačních služeb.

3.3. Svoboda projevu na internetu vs. poskytovatelé informačních služeb

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že se na prostředí internetu a svobodu projevu vztahuje velká část obecné úpravy. V této kapitole se pokusím rámcově představit, jaké je aktuální právní postavení poskytovatelů informačních služeb. V úvodu kapitoly je nejprve nutné uvést, kdo všechno spadá do tohoto pojmu a jak se tento pojem dělí. Pro lepší orientaci uvádím následující rozdělení.

Poskytovatelé informačních služeb jsou ti poskytovatelé, kteří umožňují poskytování těchto služeb na dálku, elektronicky a na individuální žádost jejich pří-

jemce.¹²⁰ Jedná se v podstatě o všechny služby, které jsou dostupné online.^{121,122}

Poskytovatelé informačních služeb se pak dělí na dvě podskupiny:

1. Poskytovatelé vlastního obsahu
2. Poskytovatelé zprostředkovaného obsahu¹²³

Poskytovatel vlastního obsahu pak pořizuje svůj obsah sám, má smluvní vztahy s dodavatelem obsahu¹²⁴ a závazky k obsahu, který na svém webu/platformě publikuje. Jednoduše řečeno je odpovědný za

114 Šámal, Komentář, s. 3354.

115 Výborný, Nenávistný internet versus právo, s. 79–80.

116 Poskytovatelé služeb VPN umožňují užívání už od pár eur za měsíc, tzn. že pro zvýšení anonymity nemusíte platit téměř nic a jsou k dispozici IP adresy po celém světě. Srovnání například s poskytovatelem SurfShark, který toto poskytuje už od 2,5 eura za měsíc. *Surfshark* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://surfshark.com>.

117 STRAKOŠ, Jan. *Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi)*, s. 26.

118 Velmi sporné při dokazování, protože se může velmi jednoduše stát omyl, kdy domnělý pachatel vůbec na nic kliknout/souhlasně reagovat nechťel.

119 To vše jsou problémy, které orgánům veřejné moci komplikují situaci při stíhání výše popsaných trestných činů.

120 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/48/ES ze dne 20. července 1998, kterou se mění směrnice 98/34/ES o postupu při poskytování informací v oblasti norem a technických předpisů <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex:31998L0048>.

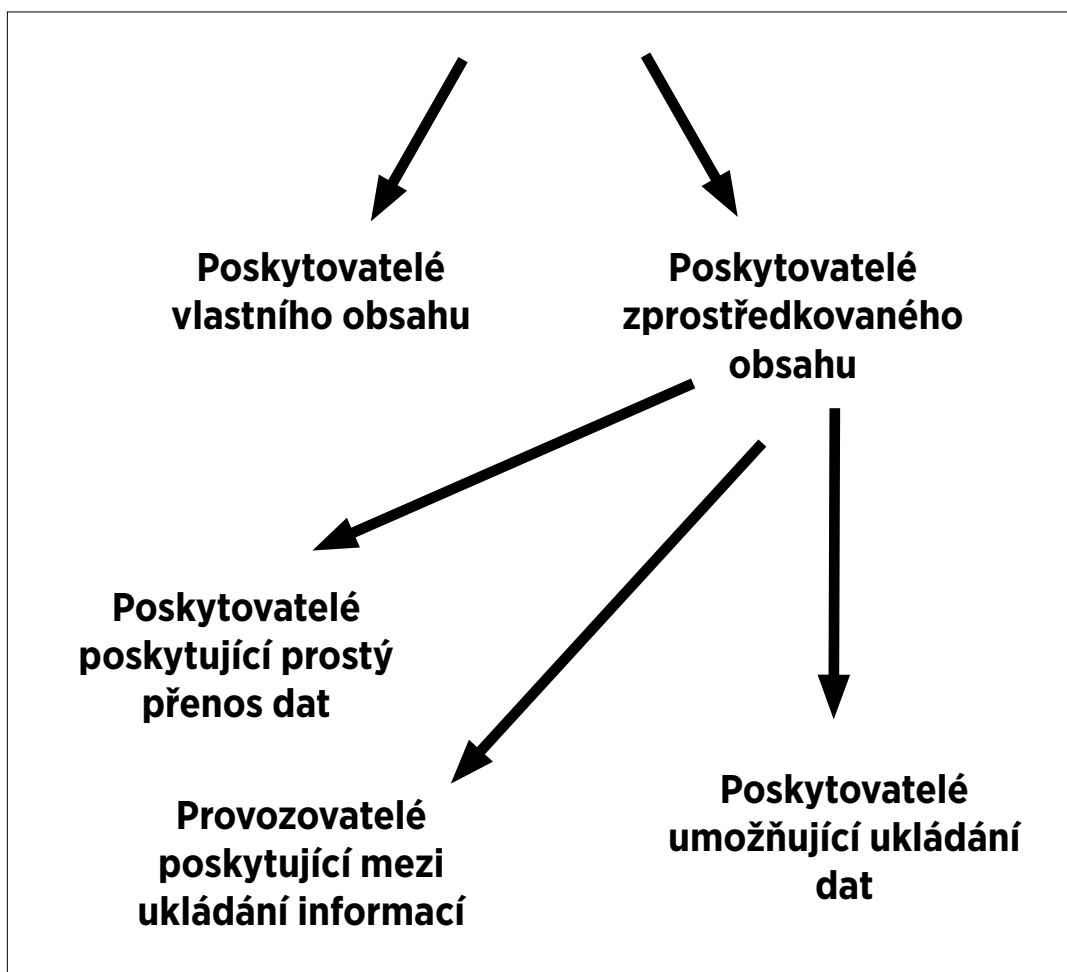
121 Mnohdy jsou také označovány za nelineární služby poskytované online. Lineární jsou pak televizní a rádiové služby.

122 Je důležité si uvědomit, že poskytovatelé informačních služeb v podstatě ovládají celý online prostor.

123 Půr, Technologické společnosti a jejich odpovědnost za obsah, s. 2.

124 Licenční smlouvy, autorské smlouvy, pracovní smlouvy apod.

Schéma 2: Dělení informačních společností

obsah, který v daném online prostředí publikuje. Jedná se typicky o zpravodajské portály (idnes.cz, seznamzpravy.cz...), audiovizuální služby (Netflix, Amazon prime, HBO Go...), streamingové služby (Spotify, Apple music...), videoherní služby (Steam, Epic store, Origin...).¹²⁵ Fakticky dle práva se jedná o jednu skupinu poskytovatelů informačních služeb s vlastním obsahem, kteří odpovídají občanskoprávně, správněprávně, ale i trestněprávně za svůj obsah, a to včetně obsahu, který zveřejní jejich zaměstnanci.

Poskytovatelé zprostředkovaného obsahu jsou naproti tomu rozděleni do tří podskupin:

1. Poskytovatelé poskytující prostý přenos dat (typicky poskytovatel internetového připojení)
2. Provozovatelé poskytující mezi ukládání informací (typicky proxy servery)
3. Poskytovatelé umožňující ukládání dat (typicky sociální sítě)

Pro lepší orientaci uvádím následující schéma 2, které dělení informačních společností shrnuje.

Jejich právní postavení je stále upraveno ve více než dvacet let staré směrnici¹²⁶ *evropského parlamentu a Rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu)*. Články týkající se odpovědnosti poskytovatelů zprostředkovaného obsahu považují za natolik důležité, že je cituji:

Článek 12

*Prostý přenos*¹²⁷

1. Členské státy zajistí, aby v případě poskytování služby informační společnosti spočívající v přenosu informací poskytnutých příjemcem služby komunikační sítí nebo ve zprostředkování přístupu ke komunikační

¹²⁶ A to do roku 2024, kdy by měl vejit v účinnost digital service act, který pravidla modifikuje. Rozebírán je v podkapitole 4.1. *Nařízení o digitálních službách a trzích*.

¹²⁷ Zprostředkovatelé.

¹²⁵ Půr, Technologické společnosti a jejich odpovědnost za obsah, s. 4.

síťi nebyl poskytovatel služby odpovědný za přenášené informace, pokud:

- a) není původcem přenosu; b) nevolí příjemce přenášené informace a c) nevolí a nezmění obsah přenášené informace.
2. Přenos informací a zprostředkování přístupu ve smyslu odstavce 1 zahrnuje automatické krátkodobé přechodné ukládání přenášených informací, pokud toto ukládání slouží výhradně pro uskutečnění přenosu v komunikační síťi a pokud jeho délka nepřesahuje obvyklou dobu přenosu.
3. Tímto článkem není dotčena možnost soudního nebo správního orgánu požadovat od poskytovatele služby v souladu s právním řádem členských států, aby ukončil porušování práv nebo mu předešel.

Článek 13¹²⁸

Ukládání do vyrovnávací paměti (caching)

1. Členské státy zajistí, aby v případě služby informační společnosti spočívající v přenosu informací poskytovaných příjemcem služby nebyl poskytovatel služby odpovědný za automatické dočasné přechodné ukládání, které slouží pouze pro co možná nejúčinnější následný přenos informace na žádost jiných příjemců služby, pokud:
 - a) poskytovatel služby informací nezmění;
 - b) poskytovatel služby vyhoví podmínkám přístupu k informací;
 - c) poskytovatel služby dodržuje pravidla o aktualizaci informace, která jsou stanovena způsobem obecně uznávaným a používaným v průmyslu;
 - d) poskytovatel služby nepřekročí povolené používání technologie obecně uznávané a používané v průmyslu s cílem získat údaje o užívání informace;
 - e) poskytovatel služby ihned přijme opatření vedoucí k odstranění jím uložené informace nebo ke znemožnění přístupu k ní, jakmile zjistí, že informace byla na výchozím místě přenosu ze sítě odstraněna nebo k ní byl znemožněn přístup nebo soud nebo jiný správní orgán nařídil odstranění této informace nebo znemožnění přístupu k ní.
2. Tímto článkem není dotčena možnost soudního nebo správního orgánu požadovat od poskytovatele služby v souladu s právním řádem členských států, aby ukončil porušování práv nebo mu předešel.

128 Provozovatelé proxy serverů.

Článek 14¹²⁹

Shromažďování informací

1. Členské státy zajistí, aby v případě služby informační společnosti spočívající v ukládání informací poskytovaných příjemcem služby nebyl poskytovatel služby odpovědný za informace ukládané na žádost příjemce, pokud:
 - a) poskytovatel nebyl účinně seznámen s protiprávní činností nebo informací a ani s ohledem na nárok na náhradu škody si není vědom skutečností nebo okolností, z nichž by byla zjevná protiprávní činnost nebo informace, nebo
 - b) poskytovatel, jakmile se o tomto dozvěděl, jednal s cílem odstranit tyto informace nebo k nim znemožnit přístup.
2. Odstavec 1 se nepoužije, pokud je příjemce závislý na poskytovateli nebo podléhá jeho dohledu.
3. Tímto článkem není dotčena možnost soudního nebo správního orgánu požadovat od poskytovatele služby v souladu s právním řádem členských států, aby ukončil protiprávní jednání nebo mu předešel, ani možnost členských států zavést postupy, které umožní odstranění nebo znemožní přístup k informacím.

Směrnice tedy pro zprostředkovatele vytváří tzv. „safeharbour“,¹³⁰ což znamená, že zprostředkovatelé za svůj obsah v podstatě neodpovídají, a nejsou tak jakkoliv odpovědní za obsah, a tedy ani projevy, které se na těchto službách nebo prostřednictvím těchto služeb objeví. Zprostředkovatel není povinen vyhledávat nezákonný obsah.

Soud nebo správní orgán však může požadovat od poskytovatele služby v souladu s právním řádem členských států, aby ukončil protiprávní jednání nebo mu předešel. Státy si ve své právní úpravě mohou zavést postupy, které umožní odstranění nebo znemožní přístup k takové protiprávní informaci.¹³¹

Český zákonodárce toto pojetí ve směrnici v podstatě doslovně přejímá v § 2 až 5 zákona č. 480/2004 Sb. o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti).¹³²

129 Poskytovatelé prostoru.

130 Bezpečný přístav je ustanovení, které stanoví, že určité chování nebude považováno za porušení daného pravidla.

131 Čl. 14, odst. 3 směrnice o elektronickém obchodu.

132 Dále také „ZSIS“.

Ve zkratce se tedy dá říct, že v případě, že je poskytovatel v pasivní roli¹³³ ve vztahu ke zveřejňovaným informacím, není odpovědný do doby, než je upozorněn na nelegální obsah.^{134,135} Poté je povinen jednat. Jakákoliv filtrace informací, a tím i omezování svobody projevu, je tedy potlačeno.

První změnu ve vztahu k odpovědnosti zprostředkovatelů obsahu, konkrétně poskytovatelů umožňujících ukládání dat, přináší *směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES*.¹³⁶

Jak z názvu směrnice vyplývá, vztahuje se na autorskopravní obsah. Obecně upravuje pravidla pro výjimky a omezení autorského práva a pro poskytování licencí. Ve vztahu ke zprostředkovatelům obsahu je klíčové, že stanovuje ve svém čl. 17 povinnost sjednat si licenci k autorsky chráněnému obsahu podle této směrnice. Pokud si takovou licenci nesjednají a neprokážou splnění podmínek stanovených v čl. 17, odst. 4,¹³⁷ nevztahuje se na ně ochrana z čl. 14, odst. 1 směrnice 2000/31/ES, a jsou tedy odpovědní za porušení autorských práv. Pokud se tak na platformě, jako je třeba YouTube, objeví například film, na který YouTube nemá licenci, bude YouTube za umožnění nahrání takového filmu za obsah zodpovědný.

V souvislosti s touto směrnicí se velmi diskutuje omezování svobody projevu na internetu, a to s ohledem na to, že platformy jako YouTube musí vzhledem k velikosti nahrávaného obsahu zavést automatické filtrování obsahu.¹³⁸ K tomu bylo vydáno i rozhodnutí SDEU, které říká, že takové filtrování není v rozporu se svobodou projevu jen za předpokladu, kdy je filtr schopen rozlišit, že se skutečně jedná o porušení autorských práv.¹³⁹

V ČR měla být tato směrnice implementována do 13. 12. 2020.^{140,141} Předchozí Vláda ČR však nezvládla přípravy této transpozice, a novelu autorského a občanského zákona tak musela současná vláda ČR přepracovat. V tuto chvíli jsou zákony ve druhém čtení.¹⁴²

Ve veřejném prostoru je často diskutována nespravedlnost mezi přísnými pravidly určenými pro klasická média a službami platform pro sdílení videonahrávek, jako již zmiňovaný YouTube, ale i pro platformy se sídlem v ČR.^{143,144} Tuto nevyrovnanost by mohla pomoci narovnat směrnice pro audiovizuální obsah, *směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1808 ze dne 14. listopadu 2018, kterou se mění směrnice 2010/13/EU o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách) s ohledem na měnící se situaci na trhu*.

Na rozdíl od směrnice DSM je v ČR již přijat zákon č. 242/2022 Sb. o službách platform pro sdílení videonahrávek, který provedl transpozici této směrnice. Úprava v něm obsažená se týká pouze audiovizuálního obsahu,¹⁴⁵ a to pro poskytovatele, které lze považovat za usazené¹⁴⁶ v České republice.

Poskytovatel takovéto služby pak nese redakční odpovědnost za obsah, který na platformě pro sdílení videonahrávek sám nabízí veřejnosti. Mezi povinnosti, které se tak nově na poskytovatele uplatní, je povinnost zajistit, aby služba neobsahovala sdělení podněcující k nenávislným a násilným projevům a podněcováním k terorismu, a to nejen k ochraně nezletilých osob¹⁴⁷ a takovým, které naplňují znaky trestného činu.¹⁴⁸ Mezi další povinnosti patří ověřování věku nezletilých při zveřejňování pro nezletilé ohrožujícího

140 Poslední možný den k provedení transpozice.

141 <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/chystana-implementace-dsm-smernice-aneb-cl-17-po-cesku>.

142 Novela autorského zákona prošla druhým čtením v PSP ČR. <https://www.mkcr.cz/novinky-a-media/novela-autorskeho-zakona-prosla-druhym-ctenim-v-psp-cr-4-cs4956.html>

143 Například stream.cz.

144 https://www.lidovky.cz/byznys/komentar-evropska-unie-srovnala-podminky-audiovize.A190127_154228_in_byznys_pravo_ssu.

145 Jejímž hlavním účelem je poskytování pořadů nebo videonahrávek vytvářených uživateli, za které poskytovatel platformy pro sdílení videonahrávek nenese redakční odpovědnost.

146 Velmi široký pojem, včetně poboček, dceřiných společností, jiných obchodních korporací skupiny, již je poskytovatel platformy pro sdílení videonahrávek součástí apod.

147 § 6, odst. 2 a §6a zákona o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání.

148 <https://www.pravniprostor.cz/zmeny-v-legislative/vyslo-ve-sbirce-zakonu/zakon-o-sluzbach-platform-pro-sdileni-videonahravek>.

133 Nezasahuje do správy obsahu, nevybírá příspěvatele nebo příspěvatele neovlivňuje.

134 A to ať už se jedná o dětskou pornografii, teroristický obsah a další výše uvedené trestné činy.

135 Jedná se o tzv. princip notice and take down.

136 Dále také „DSM směrnice“.

137 Vynětí z odpovědnosti by bylo zachováno, pokud by zprostředkovatel vynaložil: „veškeré úsilí k získání svolení a v souladu s vysokými odvětvovými standardy odborné péče vynaložil veškeré úsilí k zajištění nedostupnosti konkrétních děl a jiných předmětů ochrany, o nichž mu nositelé práv poskytli relevantní a nezbytné informace, a v každém případě hned poté, co od nositelé práv obdržel dostatečně odůvodněné oznámení, znemožnil přístup k oznámeným dílům nebo jiným předmětům ochrany nebo je odstranil ze svých internetových stránek a vynaložil veškeré úsilí k zamezení jejich budoucímu nahrání.“

138 Není možné obsah kontrolovat jednotlivě.

139 ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu) 26. dubna 2022. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=258261&pageIdex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=10742191>.

obsahu, úpravy obchodních sdělení, jako například zákaz podprahové reklamy, nutnost rozpoznatelnosti reklamy a další.¹⁴⁹

To, kdo do definice poskytovatele platformy pro sdílení videonahrávek spadá, se určuje podle pokynů vydaných Evropskou komisí, které eviduje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání.

Rada dále vede seznam takových poskytovatelů, vykonává dozor nad plněním jejich povinností, ukládá povinnosti k nápravě závadného stavu, projednává přestupky a ukládá správní tresty podle zákona o službách platformem pro sdílení videonahrávek.

¹⁴⁹ § 7 o službách platformem pro sdílení videonahrávek.

PŘIPRAVOVANÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA SVOBODY PROJEVU NA INTERNETU

V následující kapitole obecně představím připravovanou legislativu z pohledu EU, ale i vnitrostátního. Nejprve v podkapitole 4.1. *Nařízení o digitálních službách a trzích* představím nejdiskutovanější připravovanou legislativu, která se dotkne především zprostředkova-

telů obsahu. V další podkapitole se pak věnuji připravovanému zákonu o dezinformacích, který má zatím jen velmi mlhavé obrysy. V poslední podkapitole této části rozeberu další chystající se legislativu.

4.1. Nařízení o digitálních službách a trzích

Nařízení Evropského parlamentu a Rady o jednotném trhu digitálních služeb (akt o digitálních službách)^{150,151} a nařízení Evropského parlamentu a Rady o spravedlivých trzích otevřených hospodářské soutěži v digitálním odvětví (akt o digitálních trzích)^{152,153} přinesou další změny v odpovědnosti zprostředkovatelů za obsah.

DSA a DMA budou přijaty za účelem splnění dvou hlavních cílů:¹⁵⁴

- vytvořit bezpečnější digitální prostor, ve kterém jsou chráněna základní práva všech uživatelů digitálních služeb;
- vytvořit rovné podmínky pro podporu inovací, růstu a konkurenceschopnosti jak na evropském jednotném trhu, tak na celém světě.

DSA je v tuto chvíli pouhým návrhem nařízení, nicméně byla dosažena politická shoda mezi Evropským parlamentem a Radou. Čeká se tedy na schválení nařízení v obou institucích. Schválené nařízení by poté mělo být použitelné 15 měsíců od schválení a vyvěšení ve věstníku.¹⁵⁵

Nařízení DSA se bude vztahovat na poskytovatele přístupu k internetu, registrátory doménových jmen, hostingové služby, rozsáhlé internetové vyhledávače a online platformy, které sdružují prodejce a spotřebitele nebo mají větší dosah než 10 % ze 450 milionů spotřebitelů v EU.

Jaké konkrétní změny toto nařízení přinese? Zprostředkovatelé budou muset umožnit uživatelům označovat nezákonný obsah a platformy budou spolupracovat s tzv. „důvěryhodnými oznamovateli“. Tito oznamovatelé budou mít prominentní status při nahlašování a o jejich nahlášeních bude muset být rozhodnuto přednostně a neprodleně.¹⁵⁶

150 Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o spravedlivých trzích otevřených hospodářské soutěži v digitálním odvětví (akt o digitálních trzích) [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52020PC0842>.

151 Dále také „DSA“.

152 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1925 ze dne 14. září 2022 o spravedlivých trzích otevřených hospodářské soutěži v digitálním odvětví a o změně směrnic (EU) 2019/1937 a (EU) 2020/1828 (nařízení o digitálních trzích) [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32022R1925>.

153 Dále také „DMA“.

154 *The Digital Services Act package* [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/node/27>.

155 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_22_2545.

156 Čl. 19 DSA.

Kdo bude takovým důvěryhodným uživatelem, se určí na základě předem připravených pravidel.¹⁵⁷ Tento nový institut je jedním ze sporných bodů nařízení. K tomu se vyjadřuje SOSP, která uvádí, že je důležité, aby byly do kategorie důvěryhodných oznamovatelů zařazovány pouze: „hodnotově neutrální subjekty bez politické angažovanosti“.¹⁵⁸

Podobné riziko vidí SOSP i u osob pověřených zajišťováním souladu velmi velkých platform. Velmi velké platformy, jako například FB či Twitter, budou nuceny zřídit tuto pracovní pozici pověřenou zajišťováním souladu s nařízením DSA. Ta bude odpovídat za tento soulad a bude komunikovat s Komisí.

Mezi další nové opatření patří možnost uživatele napadnout rozhodnutí platform o moderování obsahu a domáhat se nápravy, a to nejen mimosoudně, ale i soudně. Pokud tedy bude uživateli například smazán nějaký příspěvek na FB, nemělo by se už stávat, že k tomu nebude uvedeno vysvětlení, respektive bude, ale nebude vůči němu odvolání.

Posouzení rizik¹⁵⁹ a zmírňování rizik¹⁶⁰ bude povinností velmi velkých online platform, tzn., že jednou ročně tyto platformy vyhodnotí rizika, jako jsou například dezinformace, manipulace s volbami, násilí nebo hrozby pro nezletilé. V návaznosti na to přijmou opatření, která musí být vyvážená v souvislosti s omezováním svobody projevu na internetu. Taková opatření budou podléhat nezávislým auditům.¹⁶¹ K těmto dvěma článkům musím za sebe říct, že se obávám přijímání takových plošných mechanismů, které by v praxi mohly znamenat vymazání některého obsahu, pokud by se někomu „politicky nehodil“.

Dalším opatřením je poskytování přístupu prověřeným výzkumným pracovníkům ke klíčovým údajům největších platform, a to včetně větší transparentnosti platform, a tedy minimálně částečné zveřejňování al-

goritmů používaných pro doporučování obsahu nebo produktů uživatelům.¹⁶²

DMA, druhé nařízení tohoto balíčku, je přijato a platné od 1. 11. 2022. Vymahatelný bude šest měsíců poté, tedy 1. 5. 2023.¹⁶³ Cílem tohoto nařízení je, aby subjekty poskytující online služby, které mají značný vliv na vnitřní trh EU,¹⁶⁴ neukládaly podnikům a koncovým uživatelům nespravedlivé podmínky včetně zajištění otevřenosti důležitých digitálních služeb.

Mezi subjekty, které mají značný vliv na vnitřní trh EU, můžeme zařadit online zprostředkovatelské služby, internetové vyhledávače, sociální sítě, služby platform pro sdílení videonahrávek, reklamní služby, internetové prohlížeče a další.¹⁶⁵ Jaké povinnosti budou od května následujícího roku muset tyto společnosti plnit?

Subjekty, které budou spadat pod působnost nařízení, pak budou povinny umožnit standardním uživatelům snadno odinstalovat předinstalované aplikace, odhlásit se z hlavních služeb platform tak snadno, jak se k nim přihlásí. Podnikovým uživatelům pak umožnit propagovat svou nabídku a uzavírat smlouvy se zákazníky mimo daný subjekt a umožnit jim přístup k datům, která jsou vytvářena při používání platformy podnikovým uživatelem. V neposlední řadě pak poskytnou společnostem, které inzerují na jejich platformě, přístup k nástrojům pro měření výkonnosti reklamy.¹⁶⁶

K příkladům toho, co tyto subjekty nadále nebudou moci dělat, považuji za nejzásadnější zákaz používání údajů podnikových uživatelů v případě, že je platforma konkurentem daného podnikatele. Dále subjekty nebudou moci při vyhledávání dávat do popředí svoje produkty před ostatními.¹⁶⁷

157 „Status důvěryhodných oznamovatelů podle tohoto nařízení uděluje na žádost, již může podat jakýkoli subjekt, koordinátor digitálních služeb členského státu, v němž je žadatel usazen, pokud žadatel prokáže, že má zvláštní odborné znalosti a způsobilost pro účely odhalování, určování a oznamování nezákonného obsahu a současně zastupuje kolektivní zájmy a není závislý na žádné online platformě.“

158 Stanovisko k Zákonu o digitálních službách EU [online]. Společnost pro obranu svobody projevu [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.sosp.cz/stanovisko-k-dsa/>.

159 Čl. 26 DSA.

160 Čl. 27 DSA.

161 Questions and Answers: Digital Services Act* [online]. European commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_2348.

162 Tamtéž.

163 The Digital Services Act package [online]. European commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>.

164 Musí splňovat kumulativně tři kritéria:

- 1,5 mld. eur obrát za tři účetní období nebo celkovou cenu na trhu 75 mld. eur v posledním účetním období, přičemž působí alespoň ve třech členských státech.
- Aktivní služba vůči 45 milionům uživatelům fyzických osob a 10 tisícům právnických osob.
- Splnění výše dvou zmíněných kritérií 3 účetní období po sobě.

165 Questions and Answers: Digital Markets Act: Ensuring fair and open digital markets* [online]. European commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_2349.

166 Tamtéž.

167 Tamtéž.

4.2. Zákon o dezinformacích

Na začátku války na Ukrajině se v prostředí České republiky odehrála situace, která znovu odstartovala diskusi ohledně dezinformací, jejich dopadů na společnost a v souvislosti s válkou zejména debatu o svobodě projevu a jejím omezení v souvislosti s bezpečností státu. V krátkosti shrnu celou situaci, která vyústila až v přípravu zákona o dezinformacích.

Sdružení cz.nic, je správcem všech domén končících „cz“. Představenstvo tohoto sdružení rozhodlo 25. února 2022 na základě konzultací s bezpečnostními složkami státu a doporučení vlády¹⁶⁸ o vypnutí několika webů,¹⁶⁹ které by se dle názorů mnohých odborníků daly označit za dezinformační.¹⁷⁰ Toto vypnutí je v souladu s vnitřními pravidly sdružení, konkrétně postupovalo podle článku 17 pravidel registrace jmen domén, který umožňuje vypnutí v případech, kdy dochází k ohrožení národní či mezinárodní počítačové bezpečnosti.¹⁷¹ Takové zrušení je přezkoumatelné soudem a může být uděleno maximálně na měsíc, přičemž se dá prodloužit vždy jen o další měsíc. 12. května 2022 vydalo sdružení zprávu o tom, že pokud nedostane přímý pokyn od orgánů veřejné moci k blokování webů, bude muset vrátit weby do provozu. Žádný pokyn sdružení nedostalo a ani dostat nemohlo, a proto došlo 25. května 2022 k obnovení provozu webů.

Proč nemohl cz.nic dostat pokyn od orgánů veřejné moci? Neexistuje k tomu zákonné zmocnění.¹⁷² Je potřeba upravit tento proces legislativně a nedelegovat pravomoc na soukromé sdružení. K tomu vyzvalo vlá-

du i sdružení cz.nic¹⁷³ a odborná veřejnost¹⁷⁴ a vláda se k tomu ostatně zavázala už v akčním plánu k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení.¹⁷⁵

Vláda pracuje na znění zákona o dezinformacích.¹⁷⁶ Návrh zákona byl uveřejněn na žádost na základě zákona o svobodném přístupu k informacím. V aktuální podobě se jmenuje zákon o omezení šíření obsahu ohrožujícího národní bezpečnost online. Jedná se pouze o pracovní návrh a bude ještě probíhat připomínkovácí řízení,¹⁷⁷ nicméně ve stávající verzi by umožňoval Ministerstvu vnitra ČR omezit nebo znemožnit zveřejňování informačního obsahu online, pokud by byl obsah způsobilý ohrozit svrchovanost, územní celistvost, demokratické základy ČR nebo značnou měrou ohrozit vnitřní pořádek a bezpečnost České republiky.¹⁷⁸ Toto zmocnění by ministerstvo mělo i v případě, že zveřejňovaný obsah vykazuje znaky trestného činu podle trestního zákona.¹⁷⁹

Na finální podobě zákona však zatím neexistuje politická shoda.¹⁸⁰ A není se čemu divit. Problematických aspektů, které zákon musí definovat, je hned několik. Budou se weby/stránky vypínat, nebo se bude pouze snižovat jejich dosah?¹⁸¹ Na jak dlouho se daný web bude vypínat? Bude umožněn soudní přezkum? Kdo o něm bude rozhodovat? Za jak dlouho musí být proveden? Kdo o vypnutí bude rozhodovat?¹⁸² A mnoho dalšího. Podobné zákony jsou však přijaty v mnoha

168 Sdružení zablokovalo dezinformační weby. Jde o bezpečnost státu, říká šéf [online]. Seznamzpravy.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-sdruzeni-zablokovalo-dezinformacni-weby-jde-o-bezpecnost-statu-rika-sef-190489>.

169 Konkrétně weby Aeronet.cz, Protiproud.cz, Ceskobezcenzury.cz, Voxpopuliblog.cz, Prvnizpravy.cz, Czechfreepress.cz, Exanpro.cz, Skrytapravda.cz, dále v úterý 1. března 2022 cz.sputniknews.com, Cz24.news, Nwoo.org, Slovanskenebe.com, Svobodnenoviny.eu a Zvedavec.org.

170 Seznam dezinformačních médií [online]. Nelež [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.nelez.cz/?utm_campaign=NELEZ_update_black_novinari#urcovani-dezinformacnich-webu.

171 Pravidla registrace jmen domén v ccTLD.cz [online]. cz.nic [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.nic.cz/files/documents/20180525_Pravidla_registrace_CZ_final.pdf.

172 Vláda nedala na začátku celé blokace závazný pokyn k blokaci webů, a proto není právně odpovědná za zásah do svobody slova. Zdroj: *První verdikt. Zablokování dezinfo webů kvůli ruské invazi bylo v pořádku, řekl soud* [online]. Aktuálně.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prvni-verdikt-vypnuti-dezinfo-webu-kvuli-ruske-invazi-bylo-v-9bfdeffc081911ed93abac1f6b220ee8/>.

173 SDRUŽENÍ CZ.NIC VYZVALO VLÁDU KE KONCEPČNÍMU ŘEŠENÍ PROBLÉMU DEZINFORMAČNÍCH DOMÉN [online]. cz.nic [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.nic.cz/page/4317/sdruzeni-cznic-vyzvalo-vladu-ke-koncepcni-mu-reseni-problemu-dezinformacnich-domen/>.

174 Insider #120 - Speciál o svobodě slova a dezinformacích [online]. Insider [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KklcXk-Pyfw8>.

175 Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení [online]. Ministerstvo obrany ČR [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf.

176 Dezinformační weby mají namále [online]. Novinky.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/domaci-dezinformacni-weby-maji-namale-40411475#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&source=hp&seq_no=5&utm_campaign=&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz.

177 Ještě neproběhlo ani připomínkovácí řízení zákona.

178 § 2, odst. 1 návrhu zákona o omezení šíření obsahu ohrožujícího národní bezpečnost online.

179 § 2, odst. 2 tamtéž.

180 Ministerstvo vnitra píše dezinfozákon, zatím chybí shoda i na základních principech [online]. irozhlas.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/vnitro-dezinformace-blokace-webu_2210140655_pik.

181 Snižování dosahu není zásah do svobody projevu, Dvořák, Svoboda v digitálním věku, s. 19.

182 Samo ministerstvo uvádí, že si toto právo nenárokují.

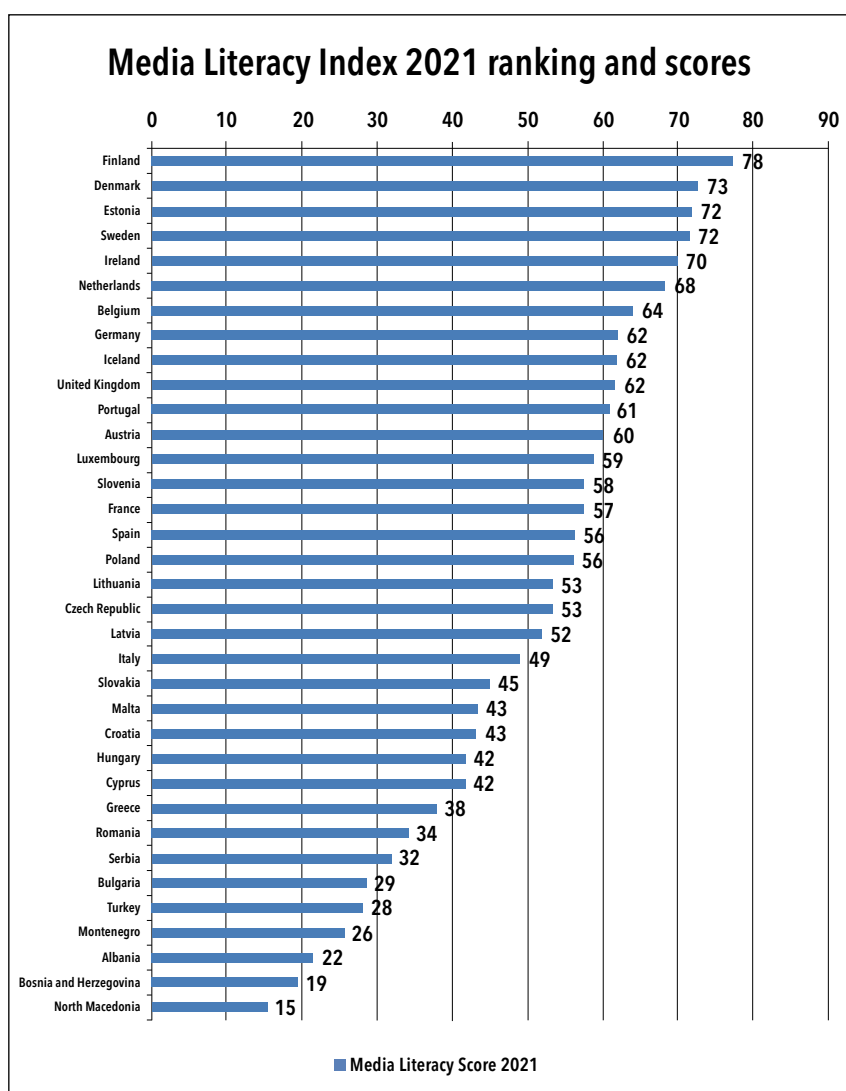
státech, například v Litvě¹⁸³ či Německu,¹⁸⁴ a tak je možné se jimi inspirovat.

Na závěr je potřeba dodat, že právní nástroj omezení nebo vypnutí dosahu by měl být až posledním nástrojem boje proti dezinformacím. Evropská unie například aktualizovala svůj již dříve zavazující kodex zásad pro online platformy.¹⁸⁵ Ten zavazuje největší platformy k dodržování pravidel, jako jsou například uveřejnění informací o financování kampaně, ověřování faktů, monitorování obsahu apod.

Zásadní je rovněž obyvatele vzdělávat, aby uměli kriticky vyhodnocovat informace. Následující graf znázorňuje mediální gramotnost podle indexu mediální gramotnosti ve srovnání s ostatními státy EU, přičemž ČR patří k jejímu průměru.

Dalšími nástroji jsou různé osvětové kampaně, které by mělo mj. na starost Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Toto centrum má na starost shromažďování odborných informací a osvětu o daných problémech směrem k laické i odborné veřejnosti.¹⁸⁶

Graf 2: Srovnání mediální gramotnosti napříč EU¹⁸⁸

183 LAW ON THE PROVISION OF INFORMATION TO THE PUBLIC [online]. REPUBLIC OF LITHUANIA [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2865241206f511e687e0fbad81d55a7c?jfwid=1cl-cwosx33>.

184 Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks [online]. Federal Republic of Germany Bundesrepublik Deutschland [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.bmj.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Documente/NetzDG_engl.pdf?__blob=publicationFile&v=2.

185 A strengthened EU Code of Practice on Disinformation [online]. European Commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/strengthened-eu-code-practice-disinformation_en.

186 Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>.

187 Double Trouble: Resilience to Fake News at the Time of Covid-19 Infodemic [online]. Open society institute Sofia [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://osis.bg/wp-content/uploads/2021/03/MediaLiteracyIndex2021_ENG.pdf.

4.3. Další připravovaná úprava

Svobodná média jsou bezesporu základem každé demokracie. V EU je vysoký standard médií, žurnalistické nezávislosti i veřejnoprávních médií. Přesto se dle zjištění Komise EU objevují stále znepokojivější trendy, které ohrožují právě nezávislost médií. V ČR se dle zprávy Komise o dodržování zásad právního státu¹⁸⁸ jedná o výši poplatků, která se naposledy změnila v roce 2008, a podle této zprávy není nadále tento stav udržitelný.¹⁸⁹ To vyvrcholilo návrhem evropského zákona o svobodě médií, který Komise předložila dne 16. září 2022.¹⁹⁰

Tento zákon tedy souvisí se svobodou projevu, a to i na internetu. V tuto chvíli se jedná o návrh nařízení a doporučení k Evropskému zákonu o svobodě médií. Úprava se vztahuje na veřejnoprávní a soukromá média. Zajistit by měla zákaz zasahování do redakčního rozhodování médií, zákaz využívání spyware,¹⁹¹ nezávislé a přiměřené financování veřejnoprávních médií, transparentnost vlastnictví i větší ochranu médií před neoprávněným odstraněním online obsahu.¹⁹²

Další možnou úpravou, která však není potvrzena, je kodifikování dalších verbálních trestných činů do trestního zákoníku ČR. V současné době nejsou do ochrany podle § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod zařazeny ty situace, které jsou vedeny proti skupině s jinou sexuální orientací. A to přesto, že je k tomu ČR Komisí vyzývána už od roku 2015.¹⁹³ V úvahu přichází také úprava § 403 Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, která by upravila skutkovou podstatu tak, aby se nemuselo jednat o podporu již existujícího hnutí.

¹⁸⁸ Zpráva o právním státu 2022, Kapitola o stavu právního státu v Česku [online]. Evropská komise [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/13_1_193978_coun_chap_czechia_cs.pdf.

¹⁸⁹ Unie chystá vlastní ‚mediální zákon‘. Dotkne se veřejnoprávních médií v Česku [online]. Irozhlas.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/medialni-zakon-vera-jourova-poplatky-verejnopravni-media_2208081206_ban.

¹⁹⁰ European Media Freedom Act – Proposal for a Regulation and Recommendation [online]. European Commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/node/11182>.

¹⁹¹ Spyware je program, který odesílá informace o prohlížení daným uživatelem bez jeho vědomí.

¹⁹² European Media Freedom Act [online]. European Commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/european-media-freedom-act_en.

¹⁹³ ZPRÁVA ECRI ČESKÁ REPUBLIKA [online]. European Commission against Racism and Intolerance [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/sixth-report-on-the-czech-republic-czech-translation-/1680a0a2b6>.

ZÁVĚR

V úvodu práce jsem napsal, že ve společnosti vzniká mnohdy dojem, že je svoboda slova na internetu téměř neregulována. Cílem analýzy tedy bylo poskytnout základní přehled toho, jakým způsobem je dnes svoboda slova na internetu upravena, a to především s ohledem na právní prostředí ČR, a tedy i úpravu EU.

V práci jsem nejprve představil svobodu projevu jako základní pilíř demokratické společnosti a uvedl čtyři základní argumenty, proč je svoboda projevu tolik důležitá. Jedná se o argument pravdy, seberealizace a autonomie, demokracie a svobody. Současně jsem představil možnosti omezení svobody projevu a princip proporcionality, který by měly užívat všechny orgány veřejné moci ČR při vážení toho, kdy je možné svobodu projevu nejen na internetu omezit.

V závěru první kapitoly se pak věnuji odlišnostem v pojetí svobody projevu v Evropě a USA. Odlišný je přístup k tomu, kdy je možné svobodu projevu omezit. Spojené státy americké mají při posuzování zásahu do projevu jinou metodologii posuzování, a to v souvislosti se třemi stupni ochrany jednotlivých druhů projevů z hlediska obsahu. Obsahové omezení svobody projevu ze strany státní moci je obecně jen velmi ojedinělé. V Evropě se obsahové hledisko nepoužívá vůbec, vždy se posuzuje podle pětistupňového testu ESLP nebo v případě státu EU u SDEU. V Evropě je tedy používán princip obranyschopné demokracie, podle které má-li být demokracie chráněna, musí být bráněna, kdežto v USA je svoboda projevu vnímána optikou argumentu pravdy.

Ve druhé kapitole pak rozebírám právní úpravu svobody projevu obecně, od základů. Nejprve představuji mezinárodní úmluvy a pakty, poté evropskou právní úpravu – *Úmluvu o ochraně lidských práv a základních*

svobod (přijata Radou Evropy) a *Listinu základních práv Evropské unie* (Přijata EU). Oba dokumenty jsou navázány na soudy, ta první na ESLP, druhá na SDEU. Jsou tedy vymahatelné.

Následně se zaměřuji na právní úpravu ČR, a to od Ústavy ČR po jednotlivé zákony, kterými jsou tiskový zákon, zákon o české televizi a zákon o českém rozhlasu, občanský a trestní zákoník a další. Poměrně široká právní úprava, která dopadá na klasická média, jednotlivce, ale i orgány veřejné moci.

Ve třetí kapitole shrnuji, že neexistuje nic jako kodifikace internetu plošně a prostředí internetu je autonomní, tedy do značné míry nezávislé na státní moci. Vysvětluji, za jakých okolností je možné omezit svobodu projevu na internetu ze strany státu.

Dále vymezuji vztah trestního práva a svobody projevu na internetu, včetně možných skutkových podstat, které lze v online prostředí spáchat. K tomu je nutné dodat, že trestní právo je až ultima ratio, tzn. užívá se až jako poslední možnost a existují k němu alternativy např. v zákoně o některých přestupcích či v občanském právu. V závěru této podkapitoly uvádím problematické aspekty uplatňování odpovědnosti za trestné činy. Jejich stíhání komplikuje častý přeshraniční prvek, a tedy mezinárodní spolupráce, anonymita a rychlost internetu, ale i množství dat.

V závěru třetí kapitoly se věnuji odpovědnosti poskytovatelů informačních služeb, která je asi nejvíce problematickým aspektem úpravy, protože je velmi omezena. Z části je stále upravena ve 20 let staré směrnici o elektronickém obchodu. Ta se však postupně novelizuje. Autoři se dočkali vyšší právní ochrany a nutnosti získávání licence ze strany poskytovatelů,

umožňující ukládání dat. To v praxi znamená, že musí mít platformy jako YouTube či Spotify licenci na to, aby byl obsah autora nahrán na jejich síť. Pokud ji nemá, hrozí mu vysoké sankce. Současně byla upravena právní úprava DSM, která je na rozdíl od předchozí zmíněné provedena v ČR zákonem o službách platformem pro sdílení videonahrávek. Ta ukládá podobně provozovatelům serverů, které umožňují ukládat data, povinnosti dohlížet na obsah, podobně jako u televizi či tištěných médií.

V poslední kapitole jsem se věnoval připravované právní úpravě. Chystaná nařízení o digitálních službách a nařízení o digitálních trzích přinesou další povinnosti velkým platformám. Jedná se zejména o snazší nahlašování nezákonného obsahu, důvěryhodné oznamovatele, jejichž nahlašování bude mít přednost, ale i mimosoudní, a dokonce i soudní přezkum rozhodnutí platformem při moderování obsahu. Aktualizují tak více než dvacet let starou směrnici o elektronickém obchodu.

Zákon o dezinformacích je další chystanou právní úpravou. V prostředí ČR směřujeme k tomuto zákonu už nějakou dobu a diskusi o něm vyvolala v poslední době zejména blokáce některých webů na začátku války na Ukrajině. V aktuální podobě se jmenuje zákon o omezení šíření obsahu ohrožujícího národní bezpečnost online. Na podobě zákona nicméně zatím není úplná politická shoda a neprošel ani připomínkovacím řízením. Otázek, které je potřeba před definitivním dokončením zákona zodpovědět, je hodně a pojmenovány jsou přímo v dané podkapitole. Blokování a omezování dosahu je navíc až poslední variantou boje s dezinformacemi.

V úplném závěru pak shrnuji další legislativu, která se chystá, jedná se o zákon o svobodě médií a případné legislativní prvky, které se podle mého názoru v dohledné době zavedou novelou trestního zákoníku.

Z výše uvedeného shrnutí vyplývá, že ačkoliv se na první pohled může zdát, že žádná právní úprava týkající se svobody projevu na internetu neexistuje, opak je pravdou. Máme právní úpravu, která omezuje státní moc při omezování svobody projevu. Dále pak máme sankční mechanismy vůči jednotlivcům či společnostem, které různými způsoby postihují excesy na internetu, a to od občanského práva přes právo přestupkové až po trestní právo. V neposlední řadě existuje odpovědnost poskytovatelů informačních služeb, zejména těch, kteří ukládají data. U těchto je možné spatřovat absenci legislativy, která se ale postupně dotváří. Právo musí nutně reagovat až na vzniklou realitu, a nikdy ji nebude předcházet, a proto je v regulaci mnohdy pozadu.

Jedním dechem ale dodávám, že je nutné, aby se regulace neuspěla. Mohlo by totiž dojít k přílišnému omezování svobody slova a donucení platformem, aby různými filtry v podstatě cenzurovaly obsah. Současně bych důrazně apeloval na to, aby instituty jako důvěryhodní oznamovatelé či osoby pověřené zajišťováním souladu s nařízením DSA, a tedy najímané společnosti/zaměstnanci, byly vybírány opravdu z nezávislých a hodnotově neutrálních subjektů.

SEZNAM ZDROJŮ

- A strengthened EU Code of Practice on Disinformation* [online]. European Commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/strengthened-eu-code-practice-disinformation_en
- Act to Improve Enforcement of the Law in Social Networks* [online]. Federal Republic of Germany Bundesrepublik Deutschland [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.bmj.de/SharedDocs/Gesetzgebungsverfahren/Dokumente/NetzDG_engl.pdf?__blob=publicationFile&v=2
- Akční plán k Národní strategii pro čelení hybridnímu působení* [online]. Ministerstvo obrany ČR [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://mocr.army.cz/images/id_40001_50000/46088/app_2022.pdf
- BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, garance, meze. Praha: Leges, 2010. ISBN 9788087212424.
- BARTOŇ, Michal. Základní práva. Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-128-1.
- BOBEK, Michal a David KOSAŘ. Komentář k Úmluvě o lidských právech a svobodách. C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3.
- Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám* [online]. Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/centrum-proti-terorismu-a-hybridnim-hrozbam.aspx>
- Dezinformační weby mají namále* [online]. Novinky.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/domaci-dezinformacni-weby-maji-namale-40411475#dop_ab_variant=0&dop_source_zone_name=novinky.szhnp.box&source=hp&seq_no=5&utm_campaign=&utm_medium=z-boxiku&utm_source=www.seznam.cz
- Double Trouble: Resilience to Fake News at the Time of Covid-19 Infodemic* [online]. Open society institute Sofia [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://osis.bg/wp-content/uploads/2021/03/MediaLiteracyIndex2021_ENG.pdf
- DVOŘÁK, Petr. SVOBODA V DIGITÁLNÍM VĚKU. New direction [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://newdirection.online/2018-publications-pdf/ND-Dvorak-2021-web.pdf>
- European Media Freedom Act – Proposal for a Regulation and Recommendation* [online]. European Commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/node/11182>
- European Media Freedom Act* [online]. European Commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/european-democracy-action-plan/european-media-freedom-act_en
- Evropský parlament [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: Zdroj: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT\(2013\)010106_CS.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT(2013)010106_CS.pdf)
- Individuals using the Internet (% of population). The world bank [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/IT.NET.USER.ZS?end=2020&start=1994&view=chart>
- Insider #120 - Speciál o svobodě slova a dezinformacích* [online]. Insider [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=KklcXkPyfw8>
- Koncepce boji proti extremismu a předsudečné nenávisti na roky 2021 – 2026, MVČR, odbor bezpečnostní politiky* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>
- LAW ON THE PROVISION OF INFORMATION TO THE PUBLIC* [online]. REPUBLIC OF LITHUANIA [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2865241206f511e687e0fbad81d55a7c?jfwid=1clcwosx33>
- MILL, John Stuart. O svobodě myšlení a slova. Přeložil Adam RŮŽIČKA, přeložila Andrea PRINZOVÁ. Praha: Institute H21, 2020. Na ramenou obrů. ISBN 978-80-907820-0-6.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu: Výsledek Světové konference o mezinárodních telekomunikacích* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT\(2013\)010106_CS.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/010106/04A_FT(2013)010106_CS.pdf)

- Ministerstvo vnitra píše dezinfozákon, zatím chybí shoda i na základních principech [online]. irozhlas.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vnitro-dezinformace-blokace-webu_2210140655_pik
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/1925 ze dne 14. září 2022 o spravedlivých trzích otevřených hospodářské soutěži v digitálním odvětví a o změně směrnic (EU) 2019/1937 a (EU) 2020/1828 (nařízení o digitálních trzích) [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:32022R1925>
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/679/EU, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR). [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex%3A32016R0679>
- Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o spravedlivých trzích otevřených hospodářské soutěži v digitálním odvětví (akt o digitálních trzích) [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52020PC0842>
- Nejvyšší soud odmítl dovolání muže, který schvaloval teroristický útok na Novém Zélandu. Dostal podmínku [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/teroristicky-utok-novy-zeland-christchurch-soud_2111081009_ako
- Otázky Václava Moravce. Česká televize [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/watch/?v=10160153480780220>
- Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. *Epravo* [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/podnecovani-k-nenavisti-vuci-skupine-osob-nebo-k-omezovani-jejich-prav-a-svobod-109351.html>
- Pravidla registrace jmen domén v ccTLD.cz [online]. cz.nic [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.nic.cz/files/documents/20180525_Pravidla_registrace_CZ_final.pdf
- První nepodmíněný trest za propagaci terorismu je zatím nepravomocný [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2021/03/17/za-propagaci-terorismu-padl-prvni-nepodmineny-trest-zatim-neni-pravomocny/>
- PŮR, Michal a Rudolf LEŠKA. TECHNOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI A JEJICH ODPOVĚDNOST ZA OBSAH NA INTERNETOVÝCH PLATFORMÁCH. New direction [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://newdirection.online/2018-publications-pdf/NDreportCZ-TechnologieSpolecnosti.pdf>
- Questions and Answers: Digital Markets Act: Ensuring fair and open digital markets* [online]. European commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_2349
- Questions and Answers: Digital Services Act* [online]. European commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_20_2348
- SDRUŽENÍ CZ.NIC VYZVALO VLÁDU KE KONCEPČNÍMU ŘEŠENÍ PROBLÉMU DEZINFORMAČNÍCH DOMÉN [online]. cz.nic [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.nic.cz/page/4317/sdruzeni-cznic-vyzvalo-vladu-ke-koncepcni-mu-reseni-problemu-dezinformacnich-domen/>
- Sdružení zablokovalo dezinformační weby. Jde o bezpečnost státu, říká šéf [online]. Seznamzpravy.cz [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-sdruzeni-zablokovalo-dezinformacni-weby-jde-o-bezpecnost-statu-rika-sef-190489>
- Seminář: Freedom of Expression Online: A Comparative Perspective [online]. Harvard university [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://rcc.harvard.edu/event/comparative-freedom-of-expression>
- Seminář: Svoboda projevu na sociálních sítích POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY [online]. V Praze [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/cms.sqw?z=14928>
- Seznam dezinformačních médií [online]. Nelež [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.nelez.cz/?utm_campaign=-NELEZ_update_black_novinari#urcovani-dezinformacnich-webu
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebiteli na vnitřním trhu. [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32005L0029>
- Smlovy o fungování Evropské unie [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>
- Snížení trestní sazby za komentáře schvalující terorismus [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.ritter-stastny.cz/vite-ze/snizeni-trestni-sazby-za-komentare-schvalujici-terorismus>
- Snížení trestní sazby za komentáře schvalující terorismus [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.ritter-stastny.cz/vite-ze/snizeni-trestni-sazby-za-komentare-schvalujici-terorismus>
- Společnost pro obranu svobody projevu [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.sosp.cz>
- Stanovisko k Zákonu o digitálních službách EU [online]. Společnost pro obranu svobody projevu [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.sosp.cz/stanovisko-k-dsa/>
- STONE, Adrienne a Frederick F. SCHAUER. The Oxford handbook of freedom of speech. New York, NY: Oxford University Press, 2021.
- STONE, Adrienne. The Oxford handbook of freedom of speech. Oxford 2021: Oxford University Press, 2021. ISBN 9780198827580.
- STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi), s. 26.
- Surfshark [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://surfshark.com>

- ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník. Komentář*. C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-428-5.
- TATIÁNA-ELÉNÍ SYNODINOÚ. EU Internet law in the digital single market. Springer, 2021. ISBN 9783030695828.
- The Digital Services Act package* [online]. European commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/node/27>
- The Digital Services Act package* [online]. European commission [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>
- Trestněprávní aspekty zneužívání svobody slova v internetovém prostředí (aktuální problémy)* [online]. Brno, 2021 [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/lowbt/Trestnepravni_aspekty_zneuzivani_slova_v_internetovem_prostredi__aktualni_problemy_.pdf. Diplomová práce. MASARYKOVA UNIVERZITA, PRÁVNICKÁ FAKULTA.
- TSESIS, Alexander. *Free speech in the balance*. Cambridge: Cambridge University Press, 2020. ISBN 9781108424004.
- TUSIKOV, Natasha. *Chokepoints : global private regulation on the Internet*. Oakland, California : University of California, 2017. Kalifornie, 2017. ISBN 9780520291225.
- Úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/umluva-o-odstraneni-vsech-forem-rasove-diskriminace-19721/>
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>
- Unie chystá vlastní ‚mediální zákon‘. Dotkne se veřejnoprávních médií v Česku* [online]. *Irozhlas.cz* [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/medialni-zakon-vera-jourova-poplatky-verejnopravni-media_2208081206_ban
- Usnesení Nejvyššího soudu 8 Tdo 1246/2020 ze dne 17. 2. 2021 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/8-tdo-1246-2020>
- Ústava Spojených států USA [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/49292/DPPR_2010_1__0_34822_0_73635.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Ústavní soud ČR. IV.ÚS 146/04 ze dne 4. 4. 2005 [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=4-146-04>
- Ústavní soud ČR. PI.ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002 [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-3-02>
- Ústavní soud ČR. PI.ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994 [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=PI-4-94>
- Ústavní soud I ÚS 4/04, ze dne 23.03.2004 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-4-04>
- Ústavní soud I.ÚS 367/03 ze dne 15. 3. 2005 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-367-03>
- Ústavní soud PI.ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011 [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-24-10>
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. a ústavního zákona č. 295/2021 Sb. [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- První verdikt. Zablokování dezinfo webů kvůli ruské invazi bylo v pořádku, řekl soud* [online]. *Aktualne.cz* [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prvni-verdikt-vypnuti-dezinfo-webu-kvuli-ruske-invazi-bylo-v-r-9bfdeffc081911ed93abac1f6b220ee8/>
- Všeobecná deklarace lidských práv [online]. [cit. 2022-10-25]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf
- VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. 2013. ISBN 978-80-7357-766-7.
- Zákon č. 121/2000 Sb. *o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>
- Zákon č. 231/2001 Sb. *o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů* [online]. [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-231>
- Zákon č. 251/2016 Sb. *o některých přestupcích* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-251>
- Zákon č. 273/1993 Sb. *o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-273>
- Zákon č. 37/1995 Sb. *o neperiodických publikacích* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-37>
- Zákon č. 40/1995 Sb. *o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-40>
- Zákon č. 40/2009 Sb. *trestní zákoník* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
- Zákon č. 412/2005 Sb. *o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-412>
- Zákon č. 46/2000 Sb. *o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-46>
- Zákon č. 483/1991 Sb. *České národní rady o České televizi* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-483>

Zákon č. 484/1991 Sb. *České národní rady o Českém rozhlasu* [cit. 2022-10-26]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-484>

Zákon č. 89/2012 Sb. *občanský zákoník* [cit. 2022-10-26].
Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121>
ZPRÁVA ECRI ČESKÁ REPUBLIKA [online]. European Commission against Racism and Intolerance [cit. 2022-10-30].

Dostupné z: <https://rm.coe.int/sixth-report-on-the-czech-republic-czech-translation-/1680a0a2b6>

Zpráva o právním státu 2022. Kapitola o stavu právního státu v Česku [online]. Evropská komise [cit. 2022-10-30].
Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/13_1_193978_coun_chap_czechia_cs.pdf

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika	ISP	Poskytovatelé informačních služeb
Deklarace	Všeobecná deklarace lidských práv	LZPS, Listina	Listina základních práv a svobod ČR
DMA	akt o digitálních trzích	OSN	Organizace spojených národů
DSA	akt o digitálních službách	SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
DSM	směrnice evropského parlamentu a rady (EU) 2019/790	SOSP	Společnost pro obranu svobody a projevu
ESLP	Evropský soud pro lidská práva	Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
EU	Evropská unie	USA	Spojené státy americké
FB	Facebook	VPN	Virtuální privátní síť

SEZNAM GRAFŮ, SCHÉMÁT

Graf 1: Počty uživatelů internetu v průběhu let	7
Graf 2: Srovnání mediální gramotnosti napříč EU	32
Schéma 1: Rozdělení projevů s ohledem na jejich obsah	13
Schéma 2: Dělení informačních společností	25

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that span the width of the page.

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines that span the width of the page.

newdirection.online

[@europeanreform](https://twitter.com/europeanreform)

[@europeanreform](https://www.instagram.com/europeanreform)

[NDeuropeanreform](https://www.facebook.com/NDeuropeanreform)

contact@europeanreform.org